

№ 5 • ΜΑΪΟΣ 2014

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μηνιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

www.kepe.gr

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μηνιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

Εκδότης:

**ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ**

Σύμβουλοι έκδοσης:

Νικόλαος Φίλιππας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς, Πρόεδρος Δ.Σ. και Επιστημονικός Διευθυντής ΚΕΠΕ,
Γεώργιος Λελεδάκης, Μέλος Δ.Σ. ΚΕΠΕ, Επ. Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Συντακτική ομάδα:

Στέλιος Καραγιάννης (Υπεύθυνος έκδοσης)

Πρόδρομος Βλάμης

Σωτήρης Παπαϊωάννου

Γεωργία Σκίντζη

Αθανάσιος Χύμης

Διοικητική υποστήριξη -

Πληροφορίες:

Χρήστος Ελευθεριάδης

Τηλ. 210 3676359

Email: greekconomy@kepe.gr

Γλωσσική επιμέλεια:

Ελένη Σουλτανάκη

Copyright 2014

ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Αμερικής 11, Αθήνα, 106 72,

Τηλ.: +30-210-3676.300, 210-3676.359

Fax: +30-210-3630.122, 210-3611.136

Το περιοδικό **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ** αναρτάται στον δικτυακό τόπο <http://www.kepe.gr/greekconomy.htm>

Οι γνώμες και κρίσεις που διατυπώνονται στα άρθρα είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαία γνώμες ή κρίσεις του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μηνιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων

№ 5 • ΜΑΪΟΣ 2014

EDITORIAL 4

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ 5

Αθανάσιος Χαρέμης

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 12

Νικόλαος Κ. Κανελλόπουλος
Γεωργία Δ. Σκίντζη

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΕΚΚΙΝΗΣΗ
ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ
ΟΔΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ 21

Πρόδρομος Βλάμης

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ 27

Βασίλης Λυχνάρης

Οι πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις της ΕΛ.ΣΤΑΤ. δείχνουν ότι ο ρυθμός υποχώρησης του ΑΕΠ κυμάνθηκε κατά το 1ο τρίμηνο του 2014 σε ηπιότερα από τα αναμενόμενα επίπεδα αγγίζοντας το -1,1% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Το εν λόγω στοιχείο ενισχύει τις ενδείξεις για επικείμενο τέλος της καθοδικής φάσης του οικονομικού κύκλου εντός του 2014, όπως είχε επιτυχημένα εκτιμήσει και στο παρελθόν η ομάδα Μακροοικονομικών Προβλέψεων του ΚΕΠΕ (Βλ. *Οικονομικές Εξελίξεις*, Τεύχος 23).

Κατά την παρούσα περίοδο όπου η ελληνική οικονομία διαμορφώνει ένα νέο παραγωγικό μοντέλο, το ΚΕΠΕ παρακολουθεί συστηματικά τις οικονομικές εξελίξεις και παραθέτει έγκυρες και τεκμηριωμένες επιστημονικές αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής. Στο παρόν τεύχος της *Ελληνικής Οικονομίας* αναλύονται τρία θέματα ιδιαίτερης σημασίας για τη μελλοντική πορεία της χώρας. Συγκεκριμένα, στο πρώτο άρθρο παρουσιάζεται ένα πρωτότυπο και ολοκληρωμένο εργαλείο για τη διερεύνηση των εξαγωγικών ευκαιριών της Ελλάδος σε συνδυαστικό επίπεδο χωρών αλλά και προϊόντων. Κάνοντας χρήση στοιχείων από 245 χώρες και 5.224 προϊόντα οι συγγραφείς προτείνουν έναν μεγάλο αριθμό ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών ικανών να βοηθήσουν τους ασκούντες πολιτική να σχεδιάσουν καλύτερες και πιο αποτελεσματικές προτάσεις προώθησης προϊόντων και να αντεπεξέλθουν στο ταχύτατα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον. Στο δεύτερο άρθρο γίνεται μια αποτίμηση των επιπτώσεων της κρίσης στον ευρύτερο τομέα της ελληνικής κτηματαγοράς και παρουσιάζεται σειρά προβληματισμών για την τρέχουσα κατάσταση του κλάδου των κατασκευών. Τέλος, το τρίτο άρθρο αναλύει την παρούσα κατάσταση αναφορικά με το κόστος της ενέργειας για την ελληνική βιομηχανία και παρουσιάζει παράλληλα σειρά σχετικών προτάσεων για τη μείωση του κόστους και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας.

Στο πλαίσιο της παρούσας οικονομικής συγκυρίας ευελπιστούμε ότι οι αναλύσεις και οι προτάσεις που παρουσιάζονται στην *Ελληνική Οικονομία* θα συμβάλλουν στον σχηματισμό σαφέστερης εικόνας για την παρούσα αλλά και τη μελλοντική πορεία σειράς κλάδων της χώρας.

Στέλιος Καραγιάννης
Ερευνητής ΚΕΠΕ

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

Αθανάσιος Χαρέμης, Βοηθός Έρευνας ΚΕΠΕ, υποψήφιος διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πειραιώς

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο¹, η παγκόσμια οικονομία παρουσίασε σημάδια ενίσχυσης το τέταρτο τρίμηνο του 2013, ενώ αναμένεται να βελτιωθεί περαιτέρω το 2014 και 2015. Η βελτίωση προέρχεται από τις ανεπτυγμένες οικονομίες και καθρεφτίζεται στην ενίσχυση του παγκόσμιου εμπορίου και της βιομηχανικής παραγωγής. Η παγκόσμια ανάπτυξη προβλέπεται στο 3,7% για το 2014 και στο 3,9% για το 2015. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, η χαλαρή νομισματική πολιτική θα πρέπει να συνεχιστεί, ώστε να αντισταθμίσει τις επιπτώσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής.

Πίνακας 1
Οι εκτιμήσεις για τους ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης (%)

	2012	2013	2014	2015
Κόσμος	3,2	3,0	3,6	3,9
Ανεπτυγμένες οικονομίες	1,4	1,3	2,2	2,3
ΗΠΑ	2,8	1,9	2,8	3,0
Ευρωζώνη	-0,7	-0,5	1,2	1,5
– Γερμανία	0,9	0,5	1,7	1,6
– Γαλλία	0,0	0,3	1,0	1,5
– Ιταλία	-2,4	-1,9	0,6	1,1
– Ισπανία	-1,6	-1,2	0,6	1,0
Ιαπωνία	1,4	1,5	1,4	1,0
Αναπτυσσόμενες οικονομίες	5,0	4,7	4,9	5,3
NA Ευρώπη	1,4	2,8	2,4	2,9
Ρωσία	3,4	1,3	1,3	2,3
Αναπτυσσόμενη Ασία	6,7	6,5	6,7	6,8
Κίνα	7,7	7,7	7,5	7,3
Ινδία	4,7	4,4	5,4	6,4
Λατινική Αμερική	3,1	2,7	2,5	3,0
Βραζιλία	1,0	2,3	1,8	2,7
Μ. Ανατολή και Β. Αφρική	4,2	2,4	3,2	4,4
Υποσαχάρια Αφρική	4,9	4,9	5,4	5,5

Πηγή: International Monetary Fund (World Economic Outlook, Απρίλιος 2014).

1. IMF World Economic Outlook (Απρίλιος 2014), World Economic Outlook: Recent Developments and Prospects. <http://www.imf.org/external/Pubs/ft/weo/2014/01/pdf/c1.pdf>

- Στις ΗΠΑ ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να ενισχυθεί το 2014 στο 2,8% και το 2015 στο 3%. Η Ευρωζώνη με τη σειρά της ξεφεύγει από τον κλοιό της ύφεσης και δείχνει σημάδια ανάκαμψης για το 2014, με εκτιμώμενο ρυθμό ανάπτυξης στο 1,2% για το 2014 και 1,5% για το 2015. Αντίστοιχα, ο ρυθμός ανάπτυξης της γερμανικής οικονομίας εκτιμάται στο 1,7% για το 2014 και 1,6% για το 2015. Οι ρυθμοί ανάπτυξης αναμένεται να είναι πιο ήπιοι στις περιφερειακές οικονομίες, ενώ η αναπτυξιακή στρατηγική θα πρέπει να είναι προσανατολισμένη στις εξαγωγές και στην προσέλκυση επενδύσεων, καθώς και τη συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.
- Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες αναμένεται να παρουσιάσουν ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 5% το 2014 και 4,7% το 2015. Για την Κίνα, παρά το γεγονός ότι ενισχύθηκε η ανάπτυξη, λόγω της αύξησης των επενδύσεων το 2ο 6μηνο του 2013, εκτιμάται ότι θα μετριαστούν οι ρυθμοί ανάπτυξης στο 7,5%, λόγω της επιβράδυνσης της πιστωτικής επέκτασης και της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας της κυβέρνησης προς ένα νέο οικονομικό πρότυπο, που στοχεύει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Στην Ινδία, ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να ενισχυθεί στο 5,4% το 2014 και στο 6,4% το 2015, στο πλαίσιο της εφαρμοζόμενης πολιτικής για προώθηση των επενδύσεων και της αύξησης των εξαγωγών. Οι εκτιμήσεις για τους ρυθμούς ανάπτυξης περιορίστηκαν για τη Βραζιλία, λόγω της κάμψης της εσωτερικής ζήτησης και της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τέλος, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, η ανάπτυξη στη Ρωσία πλήττεται (αναθεωρήθηκε στο 1,3% από 2% που ήταν η εκτίμηση τον Οκτώβριο του 2013) λόγω των γεωπολιτικών εξελίξεων, της αβεβαιότητας σχετικά με την Ουκρανία, των διεθνών κυρώσεων και των αδύναμων επενδύσεων.
- Σύμφωνα με τα στοιχεία του International Comparison Program (ICP), της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι ΗΠΑ είναι στο όριο του να χάσουν τη θέση της μεγαλύτερης οικονομίας του πλανήτη από την Κίνα, για πρώτη φορά από το 1872, όταν οι ΗΠΑ είχαν ξεπεράσει το Ην. Βασίλειο. Το ICP υπολογίζει την αγοραστική δύναμη του χρήματος σε διαφορετικές χώρες. Η τελευταία έκθεση βασίζεται σε στοιχεία του 2011, τα οποία ανανεώθηκαν για πρώτη φορά από το 2005. Χαρακτηριστικό είναι ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία του ίδιου προγράμματος, το μέγεθος της οικονομίας της Κίνας το 2005 αποτελούσε μόλις το 43% εκείνης των ΗΠΑ. Η εκτίμηση του πραγματικού κόστους ζωής (Ισοτιμία Αγοραστικής Δύναμης - Purchasing Power Parity ή PPP) θεωρείται ως ο καλύτερος τρόπος σύγκρισης των συνθηκών διαβίωσης, αλλά όχι του πραγματικού μεγέθους και της ισχύος των οικονομιών.

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Τα σημάδια σταθεροποίησης της ελληνικής οικονομίας είναι πλέον εμφανή, ενώ οι προοπτικές για την ελληνική οικονομία παρουσιάζονται ιδιαίτερος θετικές για τα επόμενα χρόνια, όπως προκύπτει από την τελευταία έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ελληνική οικονομία. Η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει τη μεγαλύτερη δημοσιονομική προσαρμογή (βλ. “ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ”, τεύχος 4, Απρίλιος, 2014), με σημαντικές θυσίες των πολιτών, αλλά πλέον δείχνει να βγαίνει ισχυρότερη, προωθώντας την υιοθέτηση σημαντικών μεταρρυθμίσεων για την αλλαγή του παραγωγικού της μοντέλου και τη στροφή σε ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης.
- Το νέο πρότυπο ανάπτυξης που αποτυπώνεται στο “Εθνικό Αναπτυξιακό πρότυπο για την Ελλάδα του 2021”, παρουσιάστηκε στο Eurogroup. Ζητούμενα για την ελληνική οικονομία, πλέον, παραμένουν η διασφάλιση της πολιτικής σταθερότητας και η συνέχιση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, με μια νέα πορεία προς τη βιώσιμη ανάπτυξη.

- Σύμφωνα με την ανακοίνωση του Υπουργείου Οικονομικών, σχετικά με το επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής, οι βασικές προτεραιότητες είναι οι εξής:
 - Η μεταστροφή του παραγωγικού μοντέλου της ελληνικής οικονομίας, από την κατανάλωση στις επενδύσεις και τις εξαγωγές.
 - Η ενίσχυση της ρευστότητας στην πραγματική οικονομία (μέσω της ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών, των πόρων του ΕΣΠΑ, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του Ελληνικού Επενδυτικού Ταμείου, της σταδιακής αποπληρωμής των ληξιπρόθεσμων οφειλών και του συμψηφισμού του ΦΠΑ).
 - Η σταδιακή μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, με την παράλληλη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.
 - Η υιοθέτηση ενεργητικών πολιτικών για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
 - Η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών δαπανών, με βασικό άξονα το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα.
 - Η αποτελεσματικότερη λειτουργία και ο εκσυγχρονισμός του κράτους και της δημόσιας διοίκησης.
 - Η αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας και της διαφθοράς.
 - Η δημοσιονομική σταθερότητα και η μακροχρόνια βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.
- Σύμφωνα με την έκθεση, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής², η Ελλάδα πραγματοποίησε τη μεγαλύτερη δημοσιονομική προσαρμογή, επιτυγχάνοντας τον στόχο του πρωτογενούς πλεονάσματος. Σύμφωνα με την έκθεση η χώρα μας θα επιστρέψει σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2014 (+0,6%) οι οποίοι θα επιταχυνθούν το 2015 στο 2,9% και στο 3,7% το 2016.
- Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, το δημόσιο χρέος εκτιμάται ότι θα φτάσει στο ανώτατο επίπεδο το 2014, στο 177,2% του ΑΕΠ, για να αρχίσει η σταδιακή αποκλιμάκωσή του στο 172,4% το 2015, ενώ σύμφωνα με το βασικό σενάριο ο δείκτης δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να υποχωρήσει στο 112% το 2022. Το χρέος της Ελλάδας, παρά την αύξηση που σημείωσε, είναι σαφώς πιο βιώσιμο, λόγω της μακράς περιόδου αποπληρωμής, μετά το ελληνικό PSI και τη μείωση των επιτοκίων. Ταυτόχρονα, η επικύρωση του πρωτογενούς πλεονάσματος για το 2013 από την Eurostat στις 23 Απριλίου, στα €3,4 δισ., ανοίγει πλέον τη συζήτηση για το δημόσιο χρέος.
- Σύμφωνα με την ανακοίνωση του Υπουργείου Οικονομικών, για την εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού, για το 1ο τετράμηνο, το πρωτογενές πλεόνασμα διαμορφώθηκε στο €1,05 δισ. ή στο 0,6% του ΑΕΠ (περίπου €300 εκατ. πάνω από τον στόχο). Οι επιστροφές φόρων διαμορφώθηκαν στα €906 εκατ., όταν πέρυσι ήταν μόλις €325 εκατ., γεγονός που ενισχύει τη ρευστότητα στην πραγματική οικονομία. Επίσης, οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων διαμορφώθηκαν στα €1,4 δισ., σημειώνοντας αύξηση κατά 67%, έναντι του 1ου 4μήνου του 2013 και 40% έναντι του φετινού στόχου.
- Ο ιαπωνικός οίκος αξιολόγησης R&I αναβάθμισε το ελληνικό αξιόχρεο, σε B-, από CC. Σύμφωνα με τον οίκο, η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε φάση ανάκαμψης, από το κατώτατο σημείο, ενώ ενισχύεται η ικανότητα της Ελλάδας να αποπληρώνει το χρέος της.
- Όσον αφορά την ελληνική χρηματιστηριακή αγορά, ο Γενικός Δείκτης του ΧΑ διαμορφώθηκε στις 12/5/2014 στις 1.164,59 μονάδες, παρουσιάζοντας απόδοση 144,48%, από το χαμηλό

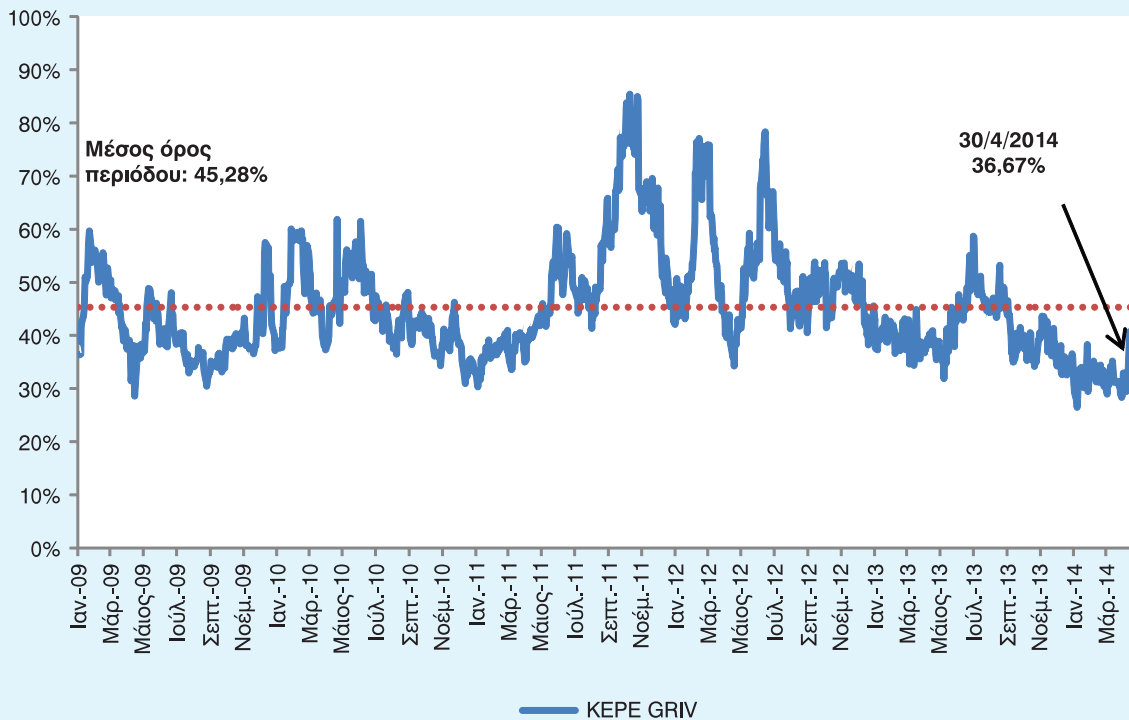
2. European Commission, "The Second Economic Adjustment Programme for Greece. Fourth Review", Απρίλιος, 2014. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2014/pdf/ocp192_en.pdf

των 476,36 μονάδων στις 5/6/2012. Η πρόσφατη διόρθωση που παρουσιάζεται από τις αρχές Απριλίου (-13,55% την περίοδο 1/4/2014 έως 13/5/2014) οφείλεται κυρίως στην αύξηση της αβεβαιότητας, σχετικά με τις επικείμενες εκλογικές αναμετρήσεις (αυτοδιοικητικές και ευρωεκλογές), τις αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου της Eurobank και της Εθνικής Τράπεζας καθώς και από το rebalancing (ανακατανομή των σταθμίσεων των δεικτών MSCI), αλλά και τις επικείμενες λήξεις παραγώγων.

- Το spread των ελληνικών 10ετών ομολόγων, έναντι των αντίστοιχων γερμανικών, διατηρείται σε επίπεδα προ Μνημονίου (Μαρτίου 2010) στις 477 μονάδες βάσης, αντικατοπτρίζοντας τις θετικές προσδοκίες των διεθνών επενδυτών για την Ελλάδα, ιδίως μετά και την απόλυτα επιτυχημένη έξοδο της Ελλάδας στις αγορές, αν και τις τελευταίες ημέρες έχει αυξηθεί οριακά, ενδεχομένως λόγω αβεβαιότητας των επενδυτών, εν όψει των δύο εκλογικών αναμετρήσεων. Σαφώς όμως η Ελλάδα έχει αφήσει πίσω της τους κινδύνους του Grexit, όταν τον Μάιο του 2012 το spread βρισκόταν στο εξωπραγματικό επίπεδο των 2.980,6 μονάδων βάσης.
- Η ιδιαίτερως θετική πορεία της Ελληνικής Οικονομίας σε δημοσιονομικό επίπεδο και σε επίπεδο ορισμένων μακροοικονομικών μεγεθών, διέψευσε και τους πλέον απαισιόδοξους. Χαρακτηριστικό είναι ότι ακόμα και ο γνωστός “καταστροφολόγος” καθηγητής του Πανεπιστημίου Stern, N. Roubini άλλαξε γνώμη για την πορεία της Ελλάδας! Πιο συγκεκριμένα, στο Συνέδριο SALT στο Las Vegas δήλωσε ότι: “το σενάριο Grexit δεν πρόκειται να επιβεβαιωθεί”. Η δήλωσή του αυτή έρχεται σε συνέχεια της παραδοχής του ότι “έπεσε έξω” στις προβλέψεις του για έξοδο της Ελλάδας από την Ευρωζώνη, σε συνέντευξή του στην ηλεκτρονική έκδοση του γερμανικού περιοδικού Spiegel (27/01/2014). Υπενθυμίζεται ότι ο κ. N. Roubini τόνιζε emphaticά και με απόλυτη βεβαιότητα την επερχόμενη χρεοκοπία της χώρας μας. Οι πλέον χαρακτηριστικές δηλώσεις του ήταν: “Grexit και κατάρρευση κυβέρνησης το 2013” (8/8/2012), “Ανω του 50% η πιθανότητα Grexit” (17/10/2012), “Πολύ πιθανή η έξοδος της Ελλάδας από το ευρώ το 2013” (17/10/2012).
- Ο δείκτης «φόβου» KEPE GRIV³ στις 30/4/2014 διαμορφώθηκε στο 36,67%, σε επίπεδο ελαφρά υψηλότερο του ιστορικού μέσου όρου, της περιόδου 2/1/2004-30/4/2014 (34,47%) και υψηλότερα από το 28,36% της 31/3/2014. Ο μέσος όρος του δείκτη για το μήνα Απρίλιο παραμένει σε αντίστοιχα επίπεδα με αυτά του Σεπτεμβρίου του 2008, φτάνοντας το 32,42% από 31,29% τον προηγούμενο μήνα (βλ. Διάγραμμα 1). Η αύξηση του δείκτη KEPE GRIV θα μπορούσε να αποδοθεί σε κάποιο βαθμό στην αύξηση της πολιτικής αβεβαιότητας.
- Ο δείκτης οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG ECFIN) για την Ελλάδα διαμορφώθηκε στις 95,4 μονάδες τον Απρίλιο και διατηρείται σε επίπεδα υψηλότερα από αυτά του Οκτωβρίου του 2008, παρά την ελαφρά μείωση σε σχέση με τις 97,5 μονάδες του προηγούμενου μήνα. Το οικονομικό κλίμα στην Ευρωζώνη παρουσίασε ήπια αποκλιμάκωση, με τον αντίστοιχο δείκτη να υποχωρεί στις 102 μονάδες τον Απρίλιο από 102,4 τον Μάρτιο. Στην Ελλάδα, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις υπηρεσίες σημειώνουν ανάκαμψη (πιθανώς λόγω των πολύ θετικών εξελίξεων στον Τουρισμό), παρουσιάζουν σταθεροποίηση στο Λιανικό Εμπόριο, ενώ επιδεινώνονται στη Βιομηχανία και τις Κατασκευές.
- Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης συνεχίζει να κινείται ανοδικά, στις -55,0 μονάδες τον Απρίλιο (από -59,7 μονάδες τον Μάρτιο), επιστρέφοντας στα επίπεδα του Φεβρουαρίου του 2010. Η βελτίωση της εικόνας της οικονομίας, η πρόσφατη επιστροφή στις αγορές και οι ενδείξεις επιστροφής της οικονομίας στην ανάπτυξη, φαίνεται να λειτουργούν θετικά και να βελτιώνουν τις προσδοκίες για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών για τους επόμενους μήνες.

3. Ο δείκτης κατασκευάστηκε από το ΚΕΠΕ σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Πατρών και τον Καθηγητή κ. Κ. Συριόπουλο.

Διάγραμμα 1
Πορεία του Δείκτη KEPE GRIV για την Ελληνική Οικονομία (2/1/2009-30/4/2014)

Πηγή: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Μάιος 2014.

- Ο δείκτης μεταποίησης PMI, σύμφωνα με τα στοιχεία της Markit, τον Απρίλιο διαμορφώθηκε στις 51,1 μονάδες⁴, επιστρέφοντας σε επίπεδα άνω του 50. Το κλίμα στη μεταποίηση δείχνει να βελτιώνεται τον Απρίλιο, αντικατοπτρίζοντας την ταχύτερη αύξηση τόσο της παραγωγής, όσο και των νέων παραγγελιών, που οδηγεί σε αύξηση της απασχόλησης. Επίσης, τα επίπεδα παραγωγής στα ελληνικά εργοστάσια αυξάνονται για 6ο συνεχή μήνα, ενώ η απασχόληση αυξήθηκε για πρώτη φορά μετά από 6 χρόνια.
- Η τουριστική κίνηση για το 2014 εκτιμάται υψηλότερη συγκριτικά με το 2013, με τους στόχους του ΣΕΤΕ για 18,5 εκατ. επισκέπτες και έσοδα ύψους €13 δισ. να είναι εφικτοί. Πιο συγκεκριμένα, για το 1ο 4μηνο του 2014, ο αριθμός των τουριστών με έκτακτες πτήσεις αυξήθηκε κατά +28,3% σε ετήσια βάση. Παράλληλα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση αυξήθηκε κατά +18,7% το 2013, ο αριθμός των τουριστών παρουσίασε εντυπωσιακή αύξηση στους 20,1 εκατ., ενώ και οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν σημαντικά κατά +16,4% το 2013, ανερχόμενες στα €12,2 δισ.
- Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.⁵, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας τον Φεβρουάριο του 2014 υποχώρησε οριακά στο 26,5% (1.300.165 άτομα). Το πρόβλημα,

4. Markit Greece Manufacturing PMI® (Απρίλιος 2014).

<http://www.markiteconomics.com/Survey/PressRelease.mvc/884a28d893c340319d6e1d1df8636d85>

5. ΕΛ.ΣΤΑΤ. “Έρευνα Ανθρώπινου Δυναμικού: Φεβρουάριος 2014”.

http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJO02_DT_MM_02_2014_01_F_GR.pdf

ωστόσο, παραμένει ιδιαίτερα έντονο στους νέους ηλικίας 15-24 ετών, όπου το ποσοστό ανεργίας διαμορφώνεται σε 56,9%. Η ανεργία, μετά από τη φάση σταθεροποίησης που παρουσίασε στα τέλη του 2013, δείχνει να έχει περάσει σε φάση αποκλιμάκωσης. Μάλιστα, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πτωτική αναμένεται να είναι η εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα, στο 26% το 2014 και στο 24% το 2015. Επίσης, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2015-2018, η ανεργία προβλέπεται να αποκλιμακωθεί στο 15,9% το 2018.

- Σύμφωνα με τα στοιχεία του συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ», του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, για τη μισθωτή απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα, το 1ο τετράμηνο του 2014 το ισοζύγιο προσλήψεων-απολύσεων ήταν θετικό κατά 101.476 θέσεις εργασίας. Τέλος, σύμφωνα με την ανακοίνωση του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, το όφελος από τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών από 1ης Ιουλίου, κατά 3,9% (συνολική μείωση 5% από το 2012), αναμένεται να οδηγήσει σε 30.000 νέες θέσεις εργασίας, τα επόμενα δύο χρόνια.

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- Το τελευταίο διάστημα και με δεδομένη τη βελτίωση της ελληνικής οικονομίας και τη σημαντική μείωση του κινδύνου στη χώρα μας, πολλοί ξένοι επενδυτές δείχνουν ενδιαφέρον για τη διενέργεια επενδύσεων στην Ελλάδα, σε τομείς όπως οι τράπεζες, ο τουρισμός, η ενέργεια και οι υποδομές. Καταλυτικό ρόλο έχουν διαδραματίσει οι μεταρρυθμίσεις και οι πρωτοβουλίες που έχουν πραγματοποιηθεί για τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος και οι διαρθρωτικές αλλαγές που στοχεύουν στον περιορισμό της γραφειοκρατίας, τη βελτίωση στον θεσμό της δικαιοσύνης και στην αποτελεσματικότερη λειτουργία του κράτους.
- Πολλά αραβικά κεφάλαια συμμετέχουν δυναμικά διενεργώντας μεγάλες επενδύσεις. Πολύ χαρακτηριστικές είναι η συμμετοχή του Al Maabar από το Άμπου Ντάμπι στην αξιοποίηση του παλαιού αεροδρομίου του Ελληνικού, η συμμετοχή της AGC Equity Partners στον Αστέρια Βουλιαγμένης με επένδυση της τάξης των 400 εκατ. ευρώ και η συμφωνία ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ - QPI (Qatar Petroleum International), που αποτελεί την πρώτη επένδυση κρατικής εταιρείας του Κατάρ στην Ελλάδα. Επίσης, στις 7 Μαΐου υπεγράφη «Συμφωνία Προστασίας και Προώθησης Επενδύσεων με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, για τη δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού συνεργασίας σε θέματα επενδύσεων».
- Σημαντικές επενδύσεις έχουν πραγματοποιηθεί από την Fairfax Financial Holdings. Το καναδικό fund συμμετέχει στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Eurobank, με επένδυση άνω του €1 δισ. Επίσης κατέχει το 42% της Eurobank Properties (€164 εκατ.), συμμετοχή 4,2% στον όμιλο Μυτιληναίου (€25,5 εκατ.), ενώ εξαγόρασε και την Praktiker Hellas. Σε συνέντευξή του, ο ιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος της, Prem Watsa, σημείωσε ότι είναι εντυπωσιασμένος από τη βελτίωση των συνθηκών στην Ελλάδα και ότι οι επενδύσεις που διενεργεί έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα.

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

- Σύμφωνα με την κατάταξη του εκδοτικού οίκου Pearson, με βάση τον δείκτη γνωστικών δεξιοτήτων και μορφωτικού επιπέδου, η Ελλάδα κατέλαβε την 37η θέση, μεταξύ 40 χωρών, βρισκόμενη στην τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.-28. Σύμφωνα με την κατάταξη, η

Ελλάδα βρίσκεται σε παρόμοιο επίπεδο, με χώρες όπως η Ινδονησία, το Μεξικό και η Βραζιλία. Ο συγκεκριμένος δείκτης εκτιμάται βάσει του ποσοστού αποφοίτων και των επιδόσεών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα αποτελέσματα του διαγωνισμού PISA και τις μελέτες TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) και PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study).

- Στην κατάταξη, την πρώτη θέση κατέλαβε η Νότια Κορέα, ενώ η πρώτη εξαάδα συμπληρώνεται από την Ιαπωνία, τη Σιγκαπούρη, το Χονγκ Κονγκ, τη Φινλανδία (η οποία πέρυσι βρισκόταν στην 1η θέση της κατάταξης) και τη Μ. Βρετανία. Εντυπωσιακή είναι η άνοδος της Πολωνίας που κατέλαβε τη 10η θέση στη λίστα, ξεπερνώντας τη Γερμανία, χάρη στις σημαντικές μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στη χώρα.
- Αξιοσημείωτη είναι η άνοδος των ασιατικών χωρών, δεδομένου ότι τρεις από τις πέντε χώρες προέρχονται από την Ασία, ενώ αντίστοιχα τα εκπαιδευτικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών ακολουθούν πτωτική πορεία. Οι ανακατατάξεις αυτές ενδέχεται να συμβάλλουν στη διαμόρφωση των μελλοντικών τάσεων και στην ανάπτυξη των χωρών, δεδομένου του δεσμού μεταξύ εκπαίδευσης και οικονομικής ανάπτυξης.
- Η Ελλάδα κατέλαβε την 35η θέση μεταξύ 132 χωρών, στην κατάταξη του δείκτη κοινωνικής προόδου, ο οποίος δημιουργήθηκε από επιστημονική ομάδα με επικεφαλής τον καθηγητή του Harvard Business School, κ. Michael E. Porter. Στις επιμέρους βαθμολογίες, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 29η θέση στις “Βασικές Ανθρώπινες Ανάγκες”, στην 7η θέση στη “Διατροφή και τη Βασική Ιατροφαρμακευτική Περίθαλψη”, στην 19η στην πρόσβαση στη βασική εκπαίδευση.

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Νικόλαος Κ. Κανελλόπουλος, *Ερευνητής ΚΕΠΕ*
Γεωργία Δ. Σκίντζη, *Ερευνήτρια ΚΕΠΕ*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προώθηση των εξαγωγών θεωρείται διεθνώς πολύ σημαντική για την αποτελεσματική λειτουργία της οικονομίας και για αυτό σε πολλές χώρες παρέχεται εξολοκλήρου ή μερικώς από κρατικούς φορείς. Οι φορείς αυτοί, ωστόσο, αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο φθίνουσες αποδόσεις στη χρήση των μέσων-εργαλείων προώθησης των εξαγωγών, κυρίως στα πιο παραδοσιακά και πιο συχνά χρησιμοποιούμενα, όπως είναι η συμμετοχή σε εμπορικές αποστολές, η συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις, κτλ. Αυτό μάλιστα επιβεβαιώνεται και από τη διεθνή βιβλιογραφία (Alvarez, 2004· De Wulf, 2001· Lederman et al., 2006). Δεδομένων λοιπόν και των περιορισμένων οικονομικών και ανθρωπίνων πόρων, είναι λογικό, από τον πολύ μεγάλο αριθμό εξαγωγικών ευκαιριών που υπάρχουν, το ενδιαφέρον να επικεντρωθεί σε λιγότερες αλλά πιο ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες. Ως εκ τούτου η πολιτεία αλλά και οι οργανισμοί προώθησης εξαγωγών θα πρέπει να ιεραρχήσουν τις δραστηριότητές τους και να αναπτύξουν κατάλληλες στρατηγικές προώθησης των εξαγωγών για τα προϊόντα και τις αγορές που θα επιλεγούν, βασιζόμενοι σε ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία.

Σε αυτό το πλαίσιο, στην παρούσα εργασία εφαρμόζουμε ένα Σύστημα Στήριξης Αποφάσεων (ΣΣΑ) για τις ελληνικές εξαγωγές, το οποίο θα μπορούσε να βοηθήσει τις υπηρεσίες προώθησης εξαγωγών του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας να σχεδιάσουν πολιτικές προώθησης προϊόντων καλύτερα και πιο αποτελεσματικά και να αντεπεξέλθουν στο ταχύτατα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον. Η συγκεκριμένη μεθοδολογία έχει εφαρμοστεί στο παρελθόν σε χώρες όπως η Νότια Αφρική (Pearson et al., 2010), η Ταϊλάνδη (Cuyvers, 2004) και το Βέλγιο (Cuyvers et al., 1995). Οι βασικοί στόχοι του ΣΣΑ είναι η επιλογή εκείνων των αγορών (συνδυασμών χωρών-προϊόντων)¹ όπου υπάρχουν εξαγωγικές ευκαιρίες με βάση κυρίως οικονομικά κριτήρια που αναγνωρίζονται από τη διεθνή βιβλιογραφία ως απαραίτητα προκειμένου οι εξαγωγές να είναι επιτυχείς και βιώσιμες, και η κατηγοριοποίηση των εξαγωγικών ευκαιριών προκειμένου να σχεδιαστούν οι κατάλληλες στρατηγικές προώθησης. Το υπόδειγμα αποτελείται από τέσσερα συνεχόμενα φίλτρα που διαδοχικά αποκλείουν τις λιγότερο ενδιαφέρουσες αγορές, σε μια προσπάθεια να διαχωριστούν και να κατηγοριοποιηθούν οι εξαγωγικές αγορές.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται συνοπτικά η μεθοδολογία και τα χρησιμοποιούμενα στοιχεία καθώς και ορισμένα βασικά αποτελέσματα.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Στο **πρώτο φίλτρο** εξετάζονται οι χώρες με βάση δύο κριτήρια, τον πολιτικό και εμπορικό κίνδυνο που τις χαρακτηρίζει, καθώς και το μέγεθος και την ανάπτυξή τους. Πιο συγκεκριμένα, προκει-

1. Στην παρούσα εργασία ο όρος αγορά χρησιμοποιείται για να δηλώσει συγκεκριμένο συνδυασμό χώρας-προϊόντος και όχι ένα προϊόν μόνο του, π.χ. είναι διαφορετική η αγορά πορτοκαλιών στη Ρωσία από την αντίστοιχη στη Γερμανία.

μένου να προσεγγιστεί ο βαθμός κινδύνου που παρουσιάζει η κάθε χώρα αναφορικά με τις εξαγωγικές συναλλαγές χρησιμοποιήθηκε η αξιολόγηση του Office National Du Ducroire² (ONDD). Το ONDD παρέχει πληροφόρηση για κάθε χώρα αναφορικά με τον πολιτικό κίνδυνο βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο καθώς και αναφορικά με τον εμπορικό κίνδυνο. Στη συνέχεια οι πιθανές χώρες-στόχοι αξιολογούνται με βάση τέσσερις μακροοικονομικούς δείκτες, το ΑΕΠ, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, τον ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και τον ρυθμό μεταβολής του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε ορίζοντα τριετίας (2009-2011). Η επιλογή των δεικτών αυτών γίνεται προκειμένου να εντοπιστούν οι «μεγάλες» οικονομίες (ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ) καθώς και οι χώρες που παρουσιάζουν αξιολογη οικονομική ανάπτυξη (ρυθμοί μεταβολής ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ).

Οι χώρες που ικανοποιούν το πρώτο φίλτρο συνεχίζουν στο **δεύτερο φίλτρο**, όπου επιλέγονται εκείνες οι αγορές προϊόντων που παρουσιάζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον με βάση τη δυναμικότητά τους και το μέγεθός τους. Προκειμένου να γίνει η επιλογή των αγορών λήφθηκαν υπ' όψιν τρία κριτήρια. Το πρώτο κριτήριο αφορά τον ρυθμό μεταβολής των εισαγωγών κάθε χώρας για κάθε προϊόν που εισάγει την πρόσφατη βραχυπρόθεσμη περίοδο (2010 έως 2011). Το δεύτερο κριτήριο αφορά τον ρυθμό μεταβολής των εισαγωγών κάθε χώρας για κάθε προϊόν που εισάγει μεσομακροπρόθεσμο (περίοδος μεταξύ 2006 και 2011). Το τρίτο κριτήριο αφορά το σχετικό μέγεθος της αγοράς (εισαγωγές μιας χώρας για ένα προϊόν προς τις συνολικές εισαγωγές των υπό εξέταση χωρών για το συγκεκριμένο προϊόν). Επιλέγονται εκείνες οι αγορές που ικανοποιούν είτε το τρίτο κριτήριο (μεγάλο μέγεθος αγοράς) είτε δύο από τα τρία προαναφερθέντα κριτήρια. Με βάση τα κριτήρια αυτά οι αγορές μπορούν να διαχωριστούν σε πέντε κατηγορίες: μικρές αλλά αναπτυσσόμενες (βραχυχρόνια και μακροχρόνια), μεγάλες αγορές οι οποίες δεν παρουσιάζουν σημαντική ανάπτυξη στον χρονικό ορίζοντα που εξετάζουμε, μεγάλες και αναπτυσσόμενες (βραχυχρόνια και μακροχρόνια), μεγάλες και βραχυχρόνια αναπτυσσόμενες και μεγάλες και μακροχρόνια αναπτυσσόμενες.

Στο **τρίτο φίλτρο** επιλέγονται εκείνες οι αγορές που παρουσιάζουν πιθανές εξαγωγικές ευκαιρίες με βάση τα εμπόδια και τις δυσκολίες εισόδου που παρουσιάζουν. Ειδικότερα, στο φίλτρο αυτό περιλαμβάνονται δύο κριτήρια. Το πρώτο αφορά τον βαθμό συγκέντρωσης μίας αγοράς όπως υπολογίζεται από τον δείκτη Herfindahl-Hirschmann (Hirschmann, 1964) για το έτος 2011. Το δεύτερο κριτήριο αφορά την απόσταση ανάμεσα στην Αθήνα και τις πρωτεύουσες των υπό εξέταση χωρών, ως ένας δείκτης του βαθμού προσβασιμότητας στις αγορές της χώρας αυτής. Αποκλείονται εκείνες οι αγορές που παρουσιάζουν μεγάλη συγκέντρωση και είναι απομακρυσμένες.

Στο **τέταρτο φίλτρο** οι εναπομείνουσες αγορές ομαδοποιούνται ανάλογα με το σχετικό μερίδιο της Ελλάδας σε κάθε αγορά (ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών στη συγκεκριμένη αγορά προς το αντίστοιχο ποσοστό των παγκόσμιων εξαγωγών στη συγκεκριμένη αγορά) σε σύγκριση με το άθροισμα των σχετικών μεριδίων των έξι μεγαλύτερων εξαγωγέων σε κάθε αγορά.

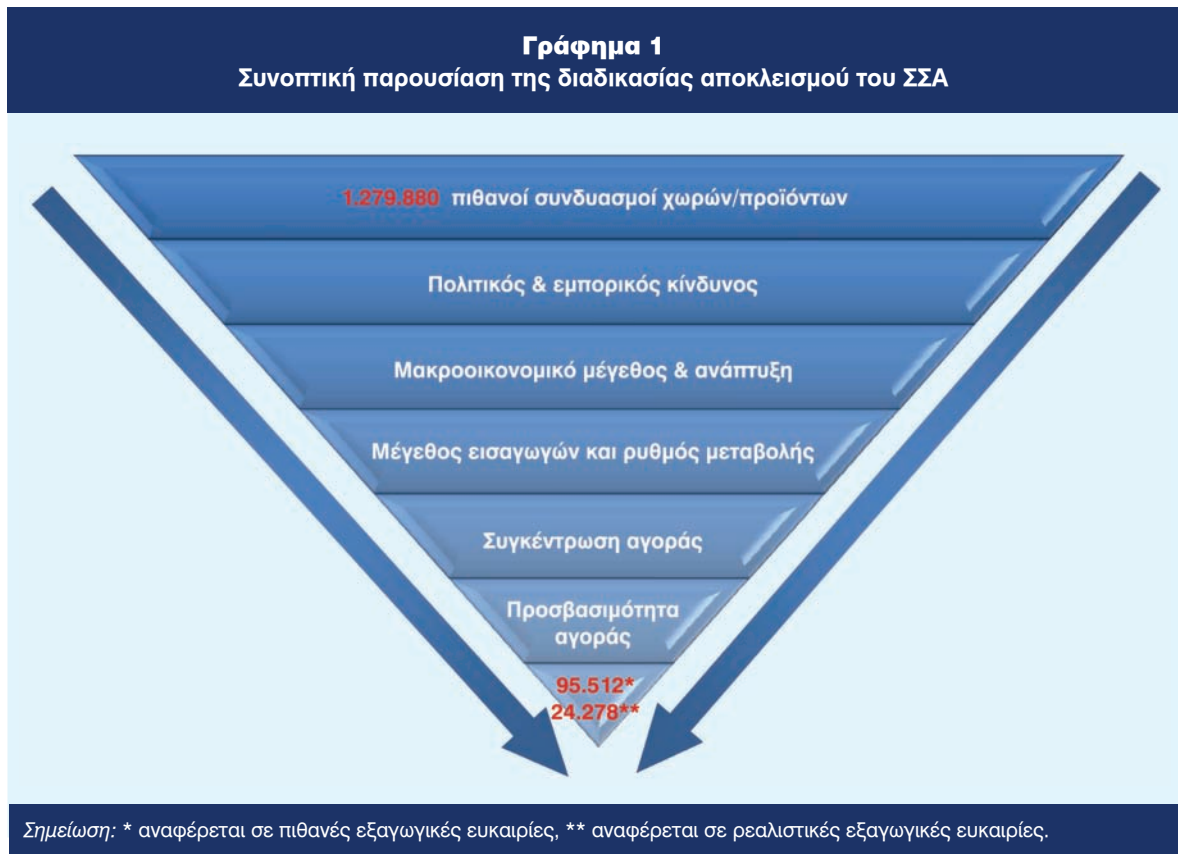
Προκειμένου να εκτιμηθεί καλύτερα ο βαθμός στον οποίο Ελλάδα μπορεί ενδεχομένως να χρησιμοποιήσει τις εξαγωγικές της ευκαιρίες, τα αποτελέσματα διαχωρίζονται σε πιθανές εξαγωγικές ευκαιρίες και σε ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες. Ως πιθανές εξαγωγικές ευκαιρίες ορίζονται όλοι οι συνδυασμοί χωρών-προϊόντων που φθάνουν στο τέταρτο φίλτρο χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν ο βαθμός εξειδίκευσης της χώρας³. Από την άλλη, ως ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες

2. Το ONDD είναι ο εθνικός οργανισμός εξαγωγικών πιστώσεων του Βελγίου.

3. Υποθέτουμε ότι σε μακροχρόνιο ορίζοντα είναι πιθανό η χώρα να αποκτήσει συγκριτικό πλεονέκτημα σε όλους τους συνδυασμούς χωρών-προϊόντων.

ορίζονται αυτές για τις οποίες η Ελλάδα παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα ($RCA \geq 1$)⁴. Η συνολική διαδικασία αποκλεισμού μέσω των τεσσάρων φίλτρων παρουσιάζεται συνοπτικά στο Γράφημα 1.

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιούνται στοιχεία για 245 χώρες και 5.224 προϊόντα με βάση την εξαψήφια κατηγοριοποίηση HS-2002, δηλαδή 1.279.880 ενδεχόμενες εξαγωγικές ευκαιρίες⁵. Το βασικό πλεονέκτημα του ΣΣΑ είναι ότι εξετάζονται όλοι οι δυνατοί συνδυασμοί χωρών-προϊόντων για τους οποίους υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Ένα μειονέκτημα είναι ότι χρησιμοποιούνται ιστορικά δεδομένα. Συνεπώς η αξιοπιστία και η διαθεσιμότητά τους παίζουν σημαντικό ρόλο.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΜΗΝΙΚΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Με βάση το ΣΣΑ που παρουσιάστηκε προκύπτουν 95.512 συνδυασμοί χωρών-προϊόντων που αποτελούν πιθανές εξαγωγικές ευκαιρίες για την Ελλάδα. Οι ευκαιρίες αυτές μπορούν να ταξινομηθούν ανάλογα με το σχετικό μερίδιο αγοράς της Ελλάδας όπως αυτό προκύπτει από το φίλτρο 4,

4. Το συγκριτικό πλεονέκτημα μετριέται με τον δείκτη Balassa (RCA-Revealed Comparative Advantage) θέτοντας ως όριο τιμή μεγαλύτερη ή ίση με τη μονάδα (Balassa, 1965).

5. Η χρονική περίοδος που εξετάζεται ανάλογα με το φίλτρο φτάνει μέχρι και το 2011, έτος για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για όλες τις υπό εξέταση χώρες τη χρονική στιγμή διενέργειας της μελέτης.

και τα χαρακτηριστικά της κάθε αγοράς όπως αυτά προκύπτουν από το φίλτρο 2. Η χρησιμότητα της ταξινόμησης αυτής είναι διπλή, αφού επιτρέπει την αναγνώριση των βασικών χαρακτηριστικών της αγοράς όπου εντοπίζεται η εξαγωγική ευκαιρία, ενώ αποτελεί και ένα σημαντικό εργαλείο στη διαδικασία επιλογής της κατάλληλης στρατηγικής προώθησης που θα πρέπει να ακολουθηθεί σε κάθε περίπτωση. Όπως προκύπτει από την κατηγοριοποίηση των εξαγωγικών ευκαιριών (Πίνακας 1), σχεδόν οι μισές (50.033 ή 52,4%) εντοπίζονται σε αναπτυσσόμενες τόσο βραχυχρόνια όσο και μακροχρόνια αγορές, όπου όμως η Ελλάδα κατέχει χαμηλό μερίδιο αγοράς. Μόλις το 5,4% των πιθανών εξαγωγικών ευκαιριών εντοπίζεται σε αγορές όπου η Ελλάδα κατέχει μεγάλο μερίδιο αγοράς, ενώ με βάση τα χαρακτηριστικά της αγοράς οι περισσότερες εξαγωγικές ευκαιρίες καταγράφονται σε αναπτυσσόμενες αγορές (57,4%) οι οποίες όμως έχουν μικρό μέγεθος, υποδηλώνοντας ότι η αναζήτηση νέων ευκαιριών θα μπορούσε να κατευθυνθεί και πέρα από τις παραδοσιακές αγορές - χώρες σε νέες δυναμικές αγορές.

Πίνακας 1
Κατανομή πιθανών εξαγωγικών ευκαιριών με βάση το μερίδιο και τα χαρακτηριστικά της αγοράς

Χαρακτηριστικά της αγοράς	Μερίδιο αγοράς της Ελλάδας				
	Μικρό	Μικρό-μεσαίο	Μεσαίο-μεγάλο	Μεγάλο	Σύνολο
Μεγάλος μέγεθος αγοράς	4.759 [5%]	208 [0,2%]	703 [0,7%]	406 [0,4%]	6.076 [6,4%]
Αναπτυσσόμενη αγορά (βραχυχρόνια & μακροχρόνια)	50.033 [52,4%]	633 [0,7%]	1.725 [1,8%]	2.468 [2,6%]	54.859 [57,4%]
Μεγάλο μέγεθος & αναπτυσσόμενη αγορά (βραχυχρόνια)	5.184 [5,4%]	203 [0,2%]	551 [0,6%]	419 [0,4%]	6.357 [6,7%]
Μεγάλο μέγεθος & αναπτυσσόμενη αγορά (μακροχρόνια)	9.902 [10,4%]	506 [0,5%]	1.762 [1,8%]	890 [0,9%]	13.060 [13,7%]
Μεγάλο μέγεθος & αναπτυσσόμενη αγορά (βραχυχρόνια & μακροχρόνια)	11.838 [12,4%]	660 [0,7%]	1.705 [1,8%]	957 [1,0%]	15.160 [15,9%]
Σύνολο	81.716 [85,6%]	2.210 [2,3%]	6.446 [6,7%]	5.140 [5,4%]	95.512 [100%]

Προκειμένου να εντοπιστούν εκείνες οι εξαγωγικές ευκαιρίες, οι οποίες είναι πιο ρεαλιστικές, παρουσιάζονται με παρόμοια κατάταξη όπως και προηγουμένως οι εξαγωγικές ευκαιρίες για προϊόντα που καταγράφουν συγκριτικό πλεονέκτημα υψηλότερο της μονάδας. Ουσιαστικά πρόκειται για προϊόντα που το εξαγωγικό τους μερίδιο για την Ελλάδα είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο για τον υπόλοιπο κόσμο. Συνεπώς, λαμβάνοντας υπ' όψιν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που καταγράφει η Ελλάδα στην παραγωγή και στις εξαγωγές συγκεκριμένων προϊόντων, εξασφαλίζεται ότι οι εξαγωγικές ευκαιρίες που θα εντοπιστούν θα περιορίζονται μόνο σε προϊόντα στα οποία η Ελλάδα έχει κάποια σχετική ειδικευση (Πίνακας 2). Όπως και προηγουμένως, μόνο ένα πολύ μικρό μέρος των εξαγωγικών ευκαιριών (4,3%) καταγράφεται σε αγορές που, αν και χαρακτηρίζονται ως μεγάλες, φαίνεται να παρουσιάζουν μια αναπτυξιακή στασιμότητα τα τελευταία έτη. Αντιθέτως, αγορές που καταγράφουν μια σχετική ανάπτυξη σε βραχυχρόνιο και μακροχρόνιο ορίζοντα αλλά χαρακτηρίζονται από μικρό μέγεθος, συνεισφέρουν υπολογίσιμο αριθμό

Πίνακας 2
Κατανομή ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών ($RCA \geq 1$), με βάση το μερίδιο και τα χαρακτηριστικά της αγοράς

Χαρακτηριστικά της αγοράς	Μερίδιο αγοράς της Ελλάδας				
	Μικρό	Μικρο-μεσαίο	Μεσαίο-μεγάλο	Μεγάλο	Σύνολο
Μεγάλος μέγεθος αγοράς	685 [2,8%]	72 [0,3%]	175 [0,7%]	108 [0,4%]	1.040 [4,3%]
Αναπτυσσόμενη αγορά (βραχυχρόνια & μακροχρόνια)	11.513 [47,7%]	361 [1,5%]	829 [3,4%]	904 [3,7%]	13.607 [56,0%]
Μεγάλο μέγεθος & αναπτυσσόμενη αγορά (βραχυχρόνια)	1.135 [4,7%]	99 [0,4%]	201 [0,8%]	173 [0,7%]	1.608 [6,6%]
Μεγάλο μέγεθος & αναπτυσσόμενη αγορά (μακροχρόνια)	1.768 [7,3%]	222 [0,9%]	532 [2,2%]	298 [1,2%]	2.820 [11,6%]
Μεγάλο μέγεθος & αναπτυσσόμενη αγορά (βραχυχρόνια & μακροχρόνια)	3.482 [14,3%]	403 [1,7%]	839 [3,5%]	479 [2,0%]	5.203 [21,4%]
Σύνολο	18.583 [76,5%]	1.157 [4,8%]	2.576 [10,6%]	1.962 [8,1%]	24.278 [100%]

εξαγωγικών ευκαιριών (56%). Ακολουθούν μεγάλες αγορές, οι οποίες παρουσιάζουν ανάπτυξη τόσο σε μακροχρόνιο όσο και σε βραχυχρόνιο ορίζοντα, όπου καταγράφεται σχεδόν το ένα πέμπτο των ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών της Ελλάδας (21,4%).

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑ ΟΜΑΔΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι χώρες στις οποίες καταγράφονται οι περισσότερες εξαγωγικές ευκαιρίες είναι παραδοσιακές μεγάλες ευρωπαϊκές οικονομίες, που και κοντά στην Ελλάδα βρίσκονται και όπου οι Έλληνες εξαγωγείς αντιμετωπίζουν λιγότερα εμπόδια λόγω ΕΕ, ενώ και διαχρονικά υπάρχει μία εμπορική παράδοση με την Ελλάδα (Πίνακας 3). Αυτές είναι η Γερμανία, η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία, που καταλαμβάνουν αντιστοίχως τις 4 πρώτες θέσεις και στις οποίες εντοπίζεται το 15% των εξαγωγικών ευκαιριών της χώρας. Ακολουθούν οι ΗΠΑ και η Ολλανδία, με έβδομη την Κίνα που αποτελεί και την πρώτη ασιατική χώρα που εμφανίζεται στην κατάταξη. Ενώ από τις υπόλοιπες χώρες BRICS⁶ η Ρωσία, η Ινδία και η Βραζιλία βρίσκονται μέσα στην πρώτη εικοσάδα των χωρών με τις περισσότερες ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες (Πίνακας 3). Είναι ενδιαφέρον ότι σχεδόν οι μισές εξαγωγικές ευκαιρίες εντοπίζονται στις 20 πρώτες χώρες, από το σύνολο των 61 χωρών που έχουν παραμείνει προς εξέταση μετά τη διαδικασία των φίλτρων, οι οποίες αποτελούνται ως επί το πλείστον από ευρωπαϊκές οικονομίες, ενώ σε αυτές περιλαμβάνονται και οι ΗΠΑ, 4 από τις χώρες BRICS και 4 ασιατικές χώρες (Τουρκία, Ιαπωνία, Κορέα και Σαουδική Αραβία) με έκδηλη την απουσία αφρικανικών χωρών.

6. Οι χώρες BRICS περιλαμβάνουν τις Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα και Νότια Αφρική.

Πίνακας 3
Πιθανές εξαγωγικές ευκαιρίες ανά χώρα (20 πρώτες χώρες)

Χώρα	Συχνότητα	%	Αθροιστικό %
1 Γερμανία	4.035	4,22	4,22
2 Γαλλία	3.584	3,75	7,98
3 Ηνωμένο Βασίλειο	3.215	3,37	11,34
4 Ιταλία	3.097	3,24	14,59
5 ΗΠΑ	3.051	3,19	17,78
6 Ολλανδία	2.983	3,12	20,90
7 Κίνα	2.668	2,79	23,70
8 Ρωσία	2.504	2,62	26,32
9 Ισπανία	2.207	2,31	28,63
10 Βέλγιο	2.145	2,25	30,87
11 Ινδία	2.111	2,21	33,08
12 Τσεχία	2.093	2,19	35,28
13 Τουρκία	2.078	2,18	37,45
14 Ιαπωνία	2.076	2,17	39,63
15 Πολωνία	2.050	2,15	41,77
16 Κορέα	1.782	1,87	43,64
17 Αυστρία	1.780	1,86	45,50
18 Σαουδική Αραβία	1.764	1,85	47,35
19 Βραζιλία	1.743	1,82	49,17
20 Ελβετία	1.725	1,81	50,98

Ο Πίνακας 4⁷ παρουσιάζει την κατανομή των εξαγωγικών ευκαιριών, ρεαλιστικών και πιθανών, ανά ευρείες ομάδες προϊόντων⁸ και ανά γεωγραφική περιοχή με βάση κοινά χαρακτηριστικά, είτε αμιγώς γεωγραφικά (χώρες Αφρικής), είτε οικονομικο-πολιτικά (χώρες ΕΕ-15, χώρες BRICS, κτλ.). Οι 15 χώρες του πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγκεντρώνουν το 32,6% των ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών, ακολουθούν οι υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (14,8%) και οι χώρες BRICS (10,1%). Στις τρεις αυτές ομάδες χωρών εντοπίζεται πάνω από το 57% τόσο των ρεαλιστικών όσο και των πιθανών εξαγωγικών ευκαιριών.

Από την πλευρά των προϊόντων η κατηγορία με τους περισσότερους πιθανούς εξαγωγικούς συνδυασμούς είναι τα Μηχανήματα/Ηλεκτρικά και ακολουθούν με βραχεία κεφαλή τα Χημικά και οι Υφαντικές ύλες. Οι τρεις αυτές κατηγορίες αντιστοιχούν στο 52% του συνόλου των πιθανών εξαγωγικών ευκαιριών της Ελλάδας. Αξίζει να σημειωθεί ότι κλάδοι όπως τα Ορυκτά προϊόντα, Ακατέργαστα δέρματα, κτλ. εμφανίζονται χαμηλά στην κατάταξη, ενώ ο κλάδος των Φυτικών προϊόντων

7. Ο συγκεκριμένος πίνακας μπορεί να γίνει σε πολύ αναλυτικό επίπεδο προϊόντος (εξαψήφιο HS) και χώρας, παρέχοντας τη δυνατότητα να εντοπίσουμε ποια προϊόντα παρουσιάζουν εξαγωγικό ενδιαφέρον σε κάθε χώρα ξεχωριστά.

8. Οι εκτιμήσεις έχουν γίνει σε επίπεδο εξαψήφιας κωδικοποίησης HS-2002, δηλαδή για 5.224 προϊόντα, αλλά η παρουσίαση γίνεται σε πιο ευρείες ομάδες για μεγαλύτερη ευκολία του αναγνώστη.

Πίνακας 4
Ποσοστιαία σύνθεση πιθανών και ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών ανά ομάδες προϊόντων και χωρών

	ΕΕ 15	Λοιπές ΕΕ	BRICS ¹	Κεντρική & Ανατολική Ασία	Μέση Ανατολή	Βόρεια Αμερική	Βόρεια Ευρώπη (εκτός ΕΕ)	Αφρική	ASEAN ²	Νότια Αμερική	Ωκεανία	Κεντρική Αμερική & Καραϊβική	Νότια Ασία	Ποσοστιαία σύνθεση ανά ομάδα προϊόντων
Ζώα και ζωικά προϊόντα	4,6 (4,2)	3,8 (3,9)	2,7 (2,5)	4,8 (3,7)	2,6 (2,7)	2,9 (2,2)	3,8 (3,8)	2,0 (1,8)	3,1 (3,0)	0,7 (0,8)	1,9 (1,9)	1,6 (1,6)	1,3 (1,3)	3,5 (3,3)
Φυτικά προϊόντα	7,9 (6,3)	8,0 (6,5)	6,5 (4,3)	6,9 (4,8)	8,6 (5,9)	6,8 (4,7)	7,6 (6,1)	6,5 (4,4)	5,6 (4,3)	4,9 (3,6)	5,1 (4,3)	6,9 (4,9)	5,4 (3,7)	7,3 (5,5)
Τρόφιμα	9,0 (4,7)	9,6 (4,8)	8,0 (3,8)	9,3 (4,6)	8,2 (4,3)	8,3 (3,9)	7,9 (4,2)	10,6 (5,)	9,5 (4,6)	9,3 (4,7)	11,6 (5,6)	9,3 (4,4)	9,4 (4,1)	9,0 (4,5)
Ορυκτά προϊόντα	3,7 (2,2)	2,7 (1,6)	3,7 (1,9)	2,8 (1,6)	2,9 (1,6)	2,6 (1,4)	3,3 (1,7)	4,2 (1,8)	2,8 (1,5)	2,8 (1,3)	2,3 (1,3)	2,2 (1,2)	3,0 (1,0)	3,2 (1,8)
Χημικά και συναφείς βιομηχανίες	14,7 (18,3)	14,8 (16,7)	16,1 (18,2)	15,2 (17,6)	15,9 (16,5)	15,3 (17,9)	15,7 (15,8)	18,2 (16,7)	15,4 (15,6)	17,7 (15,5)	17,5 (17,3)	17,3 (16,2)	18,3 (16,5)	15,5 (17,4)
Δέρματα, γούνες	1,7 (1,4)	1,3 (1,1)	1,8 (1,2)	2,0 (1,7)	1,3 (1,0)	1,5 (0,9)	1,4 (1,2)	0,3 (,6)	1,1 (1,6)	1,0 (1,0)	1,1 (1,0)	0,5 (0,8)	0,8 (0,8)	1,4 (1,2)
Ξύλο και προϊόντα ξύλου	5,1 (4,8)	4,9 (4,2)	4,3 (4,)	4,1 (3,5)	4,6 (4,4)	4,0 (3,4)	5,5 (4,5)	5,2 (4,4)	5,6 (4,5)	6,0 (4,6)	4,5 (4,5)	5,8 (4,8)	6,2 (4,1)	4,9 (4,3)
Υφαντικές ύλες και τεχνουργήματα από αυτές	22,2 (17,5)	23,7 (18,6)	23,2 (17,0)	24,6 (18,9)	21,5 (17,9)	24,5 (17,8)	20,8 (17,9)	14,9 (10,4)	21,7 (17,4)	19,3 (15,4)	20,6 (17,1)	20,9 (16,5)	24,5 (16,8)	22,2 (17,3)
Πέτρες / Γυαλί	3,9 (3,7)	3,5 (3,7)	3,7 (3,9)	3,9 (4,1)	4,6 (3,9)	4,3 (4,0)	4,4 (4,3)	5,3 (4,1)	3,7 (3,7)	4,0 (3,8)	4,5 (3,9)	4,0 (3,9)	2,7 (3,4)	4,0 (3,8)
Μέταλλα	12,4 (12,3)	13,1 (12,9)	12,7 (12,5)	11,0 (11,7)	12,4 (12,7)	12,3 (13,2)	13,1 (12,3)	12,6 (12,3)	13,0 (12,2)	12,4 (14,0)	11,9 (12,2)	11,8 (11,9)	11,1 (11,2)	12,5 (12,5)
Μηχανήματα / Ηλεκτρικά	9,4 (14,6)	9,6 (16,0)	12,5 (20,1)	10,2 (16,2)	12,3 (19,0)	11,8 (19,6)	10,1 (16,6)	14,7 (24,4)	12,7 (20,4)	14,7 (21,7)	13,9 (19,6)	12,2 (20,0)	11,9 (22,9)	10,9 (17,5)
Υλικό μεταφορών	1,4 (2,3)	1,2 (2,1)	1,4 (2,4)	1,4 (2,1)	1,2 (2,1)	1,4 (2,5)	1,6 (2,7)	1,5 (3,4)	1,3 (2,1)	1,3 (2,6)	1,4 (2,7)	1,1 (1,7)	1,1 (2,7)	1,4 (2,3)
Διάφορα	3,9 (8,0)	3,8 (8,0)	3,3 (8,3)	3,8 (9,5)	4,1 (8,1)	4,3 (8,4)	4,7 (9,0)	4,1 (10,7)	4,5 (9,1)	5,7 (11,1)	3,7 (8,6)	6,2 (12,1)	4,3 (11,5)	4,0 (8,6)
Άθροισμα	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Ποσοστιαία σύνθεση ανά ομάδα χωρών	32,6 (32,6)	14,8 (14,0)	10,1 (10,8)	7,0 (6,9)	6,5 (6,5)	6,3 (6,7)	4,9 (4,5)	4,8 (5,1)	4,0 (3,9)	2,8 (2,7)	2,7 (2,5)	2,3 (2,3)	1,5 (1,7)	100 (100)

Σημείωση: Εκτός παρενθέσεων αναφέρεται το ποσοστό των ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών, ενώ στις παρενθέσεις αναφέρεται το ποσοστό των πιθανών εξαγωγικών ευκαιριών.
¹ Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική, ² Association of Southeast Asian Nations.

βρίσκεται περίπου στη μέση. Προφανώς αυτό δε σημαίνει ότι οι όποιες προωθητικές ενέργειες για αυτά τα προϊόντα θα πρέπει να σταματήσουν, αλλά αντίθετα θα πρέπει μάλλον να ενισχυθούν και να διερευνηθεί γιατί προϊόντα-κλάδοι στα οποία η χώρα έχει μια σημαντική παραγωγική δυνατότητα και παρουσιάζει σχετικά πλεονεκτήματα δεν καταγράφουν περισσότερες εξαγωγικές ευκαιρίες.

Περιορίζοντας την ανάλυση μόνο στις ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες, η κατάταξη των προϊόντων σε γενικές γραμμές δε μεταβάλλεται ιδιαίτερα. Υπάρχουν μικρές μεταβολές στην κατάταξη, με τα προϊόντα που ανήκουν στην κατηγορία Υφαντικές ύλες⁹ να έχουν τις περισσότερες ρεαλιστικές ευκαιρίες, ακολουθούν τα Χημικά και τα Μέταλλα, ενώ τα Μηχανήματα/Ηλεκτρικά, που πριν ήταν πρώτα, να βρίσκονται πλέον στην τέταρτη θέση. Τα προϊόντα των Τροφίμων από την έβδομη θέση ανεβαίνουν στην πέμπτη, ενώ τα Φυτικά προϊόντα καταλαμβάνουν πάλι την έκτη θέση.

Η βασική χρησιμότητα του ΣΣΑ έγκειται στο γεγονός ότι μπορούν να εντοπιστούν συγκεκριμένοι συνδυασμοί χωρών-προϊόντων που παρουσιάζουν εξαγωγικό ενδιαφέρον. Προκύπτει ότι οι όποιες διαφοροποιήσεις στην κατάταξη των προϊόντων ανά ομάδα χωρών είναι σχετικά μικρές. Παρ' όλα αυτά η πληροφόρηση αυτή συνεπάγεται ότι ανάλογα με τη χώρα θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα στην προώθηση διαφορετικών προϊόντων. Για παράδειγμα τα προϊόντα της κατηγορίας Υφαντικές ύλες αποτελούν την ομάδα με τις περισσότερες εξαγωγικές ευκαιρίες για όλες τις ομάδες χωρών εκτός από την Αφρική, όπου πρώτα στην κατάταξη εμφανίζονται τα Χημικά, τα οποία για τις υπόλοιπες ομάδες χωρών έρχονται δεύτερα. Συνεπώς θα πρέπει να δοθεί περισσότερη βαρύτητα στην προώθηση χημικών προϊόντων στην Αφρική. Επίσης, η κατηγορία Μηχανήματα / Ηλεκτρικά για την ΕΕ-15 είναι 4η στην κατάταξη, για τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες 5η ενώ για την Αφρική, τη Νότια και Κεντρική Αμερική, την Ωκεανία και τη Νότια Ασία 3η. Το ΣΣΑ παρέχει λοιπόν τη δυνατότητα να κατασκευαστεί το προφίλ κάθε χώρας καταγράφοντας τις πιθανές και ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες της και, επιπλέον, παρέχει αρκετή πληροφόρηση προκειμένου να σχεδιαστούν πιο συγκεκριμένες και αποδοτικές πολιτικές προώθησης εξαγωγών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Χρησιμοποιώντας διεθνή μακροοικονομικά δεδομένα καθώς και λεπτομερή στοιχεία εμπορίου για την Ελλάδα μέχρι και το 2011, εντοπίστηκαν 95.512 πιθανές εξαγωγικές ευκαιρίες από τις οποίες οι 24.278 μπορούν να θεωρηθούν ρεαλιστικές, με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Από το σύνολο των εξαγωγικών ευκαιριών που προκύπτουν, η συντριπτική πλειονότητα εντοπίζεται σε αγορές όπου το ελληνικό μερίδιο είναι μικρό, ενώ σημαντικός αριθμός εξαγωγικών ευκαιριών καταγράφεται σε αναπτυσσόμενες αγορές. Τα ευρήματα αυτά αφορούν τόσο το σύνολο των εξαγωγικών ευκαιριών όσο και τις ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες και καταδεικνύουν την ανάγκη οι φορείς προώθησης να στραφούν προς αναπτυσσόμενες αγορές όπου το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας υπολείπεται έναντι των ανταγωνιστών της.

Επιπλέον, οι περισσότερες εξαγωγικές ευκαιρίες εντοπίζονται σε ευρωπαϊκές οικονομίες, που βρίσκονται πιο κοντά στην Ελλάδα (μικρότερο κόστος μεταφοράς), υπάρχουν λιγότερα εμπόδια

9. Ο τομέας των Υφαντικών υλών συγκεντρώνει τόσο μεγάλο αριθμό ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών καθώς εμπεριέχει υποκατηγορίες προϊόντων, όπως για παράδειγμα τα πλεκτά ενδύματα στα οποία περιλαμβάνονται 47 διαφορετικά προϊόντα όπου η Ελλάδα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και παρουσιάζουν 1.346 εξαγωγικές ευκαιρίες, ή το βαμβάκι στο οποίο περιλαμβάνονται 44 προϊόντα στα οποία η Ελλάδα έχει συγκριτικό πλεονέκτημα και τα οποία παρουσιάζουν 900 εξαγωγικές ευκαιρίες.

εισόδου (δεν υπάρχουν δασμοί, κτλ.) ενώ υπάρχει και μια μακροχρόνια εμπορική παράδοση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι σχεδόν οι μισές εξαγωγικές ευκαιρίες εντοπίζονται στις είκοσι πρώτες χώρες, από το σύνολο των εξήντα μία που ικανοποιούν τα κριτήρια όλων των φίλτρων.

Εξετάζοντας τη σύνθεση των ρεαλιστικών εξαγωγικών ευκαιριών της Ελλάδας, παρατηρείται ότι τα προϊόντα από Υφαντικές ύλες έχουν τις περισσότερες ρεαλιστικές ευκαιρίες και ακολουθούν τα Χημικά και τα Μέταλλα ενώ στην τέταρτη θέση βρίσκονται τα Μηχανήματα/Ηλεκτρικά. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα προϊόντα των Τροφίμων και τα Φυτικά προϊόντα, που θεωρούνται κλάδοι αιχμής, καταλαμβάνουν αντίστοιχα την πέμπτη και την έκτη θέση, γεγονός που αξίζει να διερευνηθεί περαιτέρω.

Συνοψίζοντας, στην εργασία αυτή παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα από την εκτίμηση ενός Συστήματος Στήριξης Αποφάσεων που εφαρμόζεται για πρώτη φορά για την Ελλάδα προκειμένου να εντοπιστούν πιθανές και ρεαλιστικές εξαγωγικές ευκαιρίες για τη χώρα. Η χρήση των αποτελεσμάτων μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη σε οργανισμούς προώθησης εξαγωγών αλλά και σε ενώσεις παραγωγών αφού, χρησιμοποιώντας απλά αλλά πειστικά κριτήρια, εντοπίζονται συνδυασμοί χωρών-προϊόντων που αποτελούν εξαγωγικές ευκαιρίες για την Ελλάδα. Προφανώς, η εξαγωγική πολιτική μιας χώρας δεν μπορεί να στηριχθεί αποκλειστικά στα αποτελέσματα που προκύπτουν από το ΣΣΑ αλλά συμπληρωματικά με τη γνώμη ειδικών στον τομέα των εξαγωγών και της παραγωγής. Η εξέλιξη του ΣΣΑ είναι ακόμα υπό διαμόρφωση, αφού τόσο νέα κριτήρια όσο και διαφοροποιήσεις των υφιστάμενων έχει σχεδιαστεί να ελεγχθούν και να χρησιμοποιηθούν στο εγγύς μέλλον. Παρ' όλα αυτά τα πρώτα αποτελέσματα μπορούν να συνδράμουν τους αρμόδιους φορείς και να ενισχύσουν την επιχειρηματολογία τους για την κατανομή των περιορισμένων κρατικών πόρων για προώθηση των ελληνικών εξαγωγών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alvarez R. (2004). "Sources of export success in small- and medium-sized enterprises: The impact of Public Programs". *International Business Review*, 13: 383-400.
- Balassa B. (1965). "Trade liberalization and 'revealed comparative advantage'". *The Manchester School*, vol. XXXIII.
- Cuyvers L. (2004), "Identifying export opportunities: the case of Thailand". *International Marketing Review*, 21: 255-278.
- Cuyvers L., De Pelsmacker P., Rayp G., and Roozen I.T.M. (1995), "A decision support model for the planning and assessment of export promotion activities by government export promotion institutions – the Belgian case". *International Journal of Research in Marketing*, 12: 173-186.
- De Wulf L. (2001). "Why Have Trade Promotion Organizations Failed, and How Can They Be Revitalized?". *PREM Notes #56*, World Bank, Washington, DC.
- Hirschman A.O. (1964), "The paternity of an index". *American Economic Review*, 54: 761.
- Lederman D., Olarreaga M., and Payton L. (2006). "Export Promotion Agencies: What Works and What Doesn't". *CEPR Discussion Papers* 5810.
- Pearson J., Viviers W., Cuyvers L., and Naude W. (2010), "Identifying export opportunities for South Africa in the southern engines: A DSM approach". *International Business Review*, 19: 345-359.

ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΟΔΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ

Πρόδρομος Βλάμης, Ερευνητής ΚΕΠΕ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ¹

Η κρίση της ελληνικής κτηματαγοράς και ειδικότερα του κλάδου των κατασκευών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην παρούσα δημοσιονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, η οποία συντηρείται σε σημαντικό βαθμό από την αδυναμία της ΕΕ να δώσει οριστική λύση στο πρόβλημα του ευρωπαϊκού χρέους. Οι επιπτώσεις αυτής της κρίσης στην κτηματαγορά δεν έχουν ακόμα αποτιμηθεί πλήρως, καθότι το φαινόμενο βρίσκεται σε δυναμική εξέλιξη και προκαλεί συνεχώς μετασχηματισμούς στην αγορά των ακινήτων.

Στο παρόν άρθρο παρουσιάζουμε και αναλύουμε την τρέχουσα εικόνα της ελληνικής αγοράς ακινήτων, όπως αυτή αποτυπώνεται στα στατιστικά στοιχεία για τη συμβολή του κλάδου των κατασκευών και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, στα στοιχεία για τη συνολική οικοδομική δραστηριότητα, στα στοιχεία για τον αριθμό των συναλλαγών επί οικιστικών ακινήτων και στα στοιχεία για την απασχόληση στον κλάδο των κατασκευών και της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας.

Τέλος, γίνεται μια σύντομη αναφορά στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση των ελληνικών κατασκευαστικών εταιρειών, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της επανεκκίνησης των κατασκευαστικών έργων των μεγάλων οδικών αξόνων αλλά και του σχεδίου νόμου με τίτλο «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν Κατασκευές Δημοσίου Ενδιαφέροντος Προστασίας Ανθρώπων και Πραγμάτων (Κ.Δ.Ε.Π.Α.Π.), για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών», το οποίο έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση (μέχρι την 23η Μαΐου 2014) από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (βλ. Πίνακα 1) η ποσοστιαία συμβολή του κλάδου των κατασκευών² στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία διαρκώς μειώνεται από το 2006. Αντίθετα, η ποσοστιαία συμβολή του κλάδου της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας³ στη συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία διαρκώς αυξάνεται από το 2006. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το γε-

1. Το παρόν άρθρο είναι επικαιροποιημένο μέχρι το δ' τρίμηνο του 2013.

Οι απόψεις και οι κρίσεις του συγγραφέα που εκφράζονται σε αυτό το άρθρο είναι αυστηρά προσωπικές και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαία ή δεσμεύουν κατά κανένα τρόπο το ΚΕΠΕ. Είναι αυτονόητο ότι οποιαδήποτε λάθη ή παραλείψεις βαρύνουν αποκλειστικά τον συγγραφέα.

2. Σύμφωνα με τη Στατιστική Ταξινόμηση Οικονομικών Δραστηριοτήτων (Σ.Τ.Ο.Δ) της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο κλάδος των κατασκευών περιλαμβάνει τις κατασκευές κτιρίων, τα έργα πολιτικού μηχανικού καθώς και άλλες εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες.

3. Σύμφωνα με τη Σ.Τ.Ο.Δ της ΕΛ.ΣΤΑΤ., ο κλάδος της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας περιλαμβάνει τις αγοραπωλησίες ιδιόκτητων ακινήτων, την εκμίσθωση και διαχείριση ιδιόκτητων ή μισθωμένων ακινήτων καθώς και τη διαχείριση ακίνητης περιουσίας έναντι αμοιβής ή βάσει σύμβασης.

Πίνακας 1
Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί Συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) κατά κλάδο
(τρέχουσες τιμές) – Κλάδοι κατασκευών και διαχείρισης ακίνητης περιουσίας

(Ποσοστά % επί της συνολικής ΑΠΑ ετών 2000 - 2012)

Έτη	Κατασκευές	Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας
2000	6,33	10,03
2001	6,56	9,49
2002	5,48	9,90
2003	5,87	10,29
2004	5,93	10,01
2005	6,24	10,29
2006	7,81	9,33
2007	6,83	10,68
2008	5,95	11,54
2009	4,56	12,47
2010	3,04	12,32
2011	2,18	13,87
2012	1,86	14,68

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων της ΕΛ.ΣΤΑΤ (Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί) από τον συγγραφέα. Τα στοιχεία για τα έτη 2000-2005 είναι οριστικά, ενώ για τα έτη 2006-2012 είναι προσωρινά.

γονός ότι τόσο η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε τρέχουσες τιμές) του κλάδου της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας αυξάνεται σε απόλυτα μεγέθη από το 2006 και εφεξής αλλά και ταυτόχρονα μειώνεται σημαντικά το ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές) μετά το 2009.

Επίσης, τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. σχετικά με την οικοδομική δραστηριότητα πιστοποιούν ότι όχι μόνο το βαρόμετρο της αγοράς ακινήτων, οι περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας, είναι σε δυσχερή θέση αλλά και ότι η κρίση έχει διαχυθεί σε ολόκληρη την ελληνική περιφέρεια. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο Φεβρουαρίου 2013-Ιανουαρίου 2014, το μέγεθος της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας (ιδιωτικής-δημόσιας) στο σύνολο της χώρας, μετρούμενο με βάση τις εκδοθείσες οικοδομικές άδειες, ανήλθε σε 15.883. Σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο Φεβρουαρίου 2012-Ιανουαρίου 2013, η οικοδομική δραστηριότητα παρουσίασε μείωση κατά 27,2% ως προς τον αριθμό των οικοδομικών αδειών, κατά 28,1% ως προς την επιφάνεια και κατά 26,0% ως προς τον όγκο.

Επιπλέον, κατά την περίοδο Φεβρουαρίου 2013-Ιανουαρίου 2014, σε όλες ανεξαιρέτως τις περιφέρειες της χώρας σημειώθηκε μείωση του μεγέθους της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο Φεβρουαρίου 2012-Ιανουαρίου 2013. Οι μεγαλύτερες μειώσεις του αριθμού των οικοδομικών αδειών καταγράφηκαν στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων (-38,9%), Ηπείρου (-37,8%), Βόρειου Αιγαίου (-34,3%), Κεντρικής Μακεδονίας (-33,8%), Αν. Μακεδονίας & Θράκης (-32,4%), Δυτικής Μακεδονίας (-30,0%), Πελοποννήσου (-26,4%), Κρήτης (-25,5%), Αττικής (-25,4%) και Στερεάς Ελλάδας (-20,0%).

Ωστόσο, τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. δείχνουν ότι ο δείκτης παραγωγής στις κατασκευές του 3 τριμήνου του 2013 παρουσίασε αύξηση κατά 0,8% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο

δείκτη του δ' τριμήνου του 2012, έναντι μείωσης κατά 19,0%, στην αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2012 προς το 2011. Αυτό αποτελεί ένα ενθαρρυντικό στοιχείο για την πορεία του κλάδου των κατασκευών, το οποίο, εφόσον δεν προκαλείται από συγκυριακούς παράγοντες, μπορεί ενδεχομένως να ακολουθηθεί από μια περαιτέρω βελτίωση του δείκτη στο α' τρίμηνο του 2014 (ακόμη δεν υπάρχουν διαθέσιμα τα στοιχεία από την ΕΛ.ΣΤΑΤ).

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως παρουσιάζονται στον Πίνακα 2, οι συναλλαγές επί οικιστικών ακινήτων που έγιναν με τη διαμεσολάβηση του τραπεζικού συστήματος, δηλαδή με δανεισμό και όχι αποκλειστικά με αυτοχρηματοδότηση, έφθασαν το δ' τρίμηνο του 2013 τις 3.841 (προσωρινά στοιχεία), μειωμένες κατά 67,0% έναντι του δ' τριμήνου του 2012. Επίσης, στον ίδιο πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη του αριθμού των συναλλαγών επί οικιστικών ακινήτων από το 2008 μέχρι σήμερα όπου και παρατηρούμε σημαντική μείωσή τους από έτος σε έτος. Πιο συγκεκριμένα, για το 2013, ο αριθμός των συναλλαγών επί ακινήτων ήταν 23.801 έναντι 30.964 το 2012, έναντι 42.814 το 2011, 74.457 το 2010, 74.586 το 2009 και 116.034 το 2008.

Πίνακας 2
Δείκτες συναλλαγών επί οικιστικών ακινήτων

(Έτος Βάσης 2007=100)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013 α' τρίμηνο	2013 β' τρίμηνο	2013 γ' τρίμηνο	2013 δ' τρίμηνο
Εκτιμήσεις- συναλλαγές (Αριθμός)	116.034	74.586	74.457	42.814	30.964	23.801	10.565	5.074	4.321	3.841
(%) μεταβολή έναντι προηγούμενου έτους	-21,7%	-35,7%	-0,2%	-42,5%	-27,7%	-23,1%	60,2%	-26,8%	-25,3%	-67,0%

Πηγή: Δείκτες τιμών και συναλλαγών επί οικιστικών ακινήτων, δ' τρίμηνο 2013 (προσωρινά στοιχεία), Τράπεζα της Ελλάδος. Τα στοιχεία για το α', β', γ' και δ' τρίμηνο του 2013 είναι προσωρινά, ενώ για τα έτη 2008-2012 είναι οριστικά. Οι δείκτες συναλλαγών βασίζονται στις εκτιμήσεις των μηχανικών των αρμόδιων υπηρεσιών των πιστωτικών ιδρυμάτων σχετικά με την αξία και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των οικιστικών ακινήτων τα οποία αποτελούν αντικείμενο χρηματοδότησης ή εξασφάλιση χορηγούμενων από τα πιστωτικά ιδρύματα δανείων. Μέρος των εκτιμήσεων αυτών είναι πιθανό να μη συνδέεται με αγοραπωλησία οικιστικών ακινήτων, αλλά να αφορά επαναδιαπραγμάτευση υφιστάμενων δανείων, εγγραφή εξασφαλίσεων (επί ακινήτων) για μη στεγαστικά δάνεια, μεταφορά οφειλών πελατών από μια τράπεζα σε άλλη, κ.λπ.

Τέλος, σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, οι απασχολούμενοι στον κλάδο των κατασκευών το δ' τρίμηνο του 2013 ήταν 160.500, αριθμός ο οποίος αντιπροσωπεύει το 4,47% του συνόλου των απασχολούμενων στους διάφορους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Η απασχόληση στον κλάδο των κατασκευών μειώθηκε σημαντικά κατά 27.000 άτομα (-14,4%), σε σύγκριση με το δ' τρίμηνο του 2012. Επίσης, οι απασχολούμενοι στον κλάδο της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας ήταν 3.400 και μειώθηκαν κατά 1.700 άτομα (-33,3%) σε σύγκριση με το δ' τρίμηνο του 2012. Τέλος, κλάδοι συναφείς με τις κατασκευές, όπως τα ορυχεία, λατομεία και οικοδομικά υλικά, έχασαν σημαντικό αριθμό θέσεων εργασίας εξαιτίας της κρίσης που πλήττει την οικοδομική δραστηριότητα.

Οι επιπτώσεις της παρούσας δημοσιονομικής κρίσης στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα και της αναγκαίας περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής, που εφαρμόζεται από την ελληνική κυβέρνηση στην προσπάθεια ικανοποίησης των κριτηρίων που έχουν τεθεί για την εξασφάλιση

ευνοϊκότερων όρων αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους, είναι άμεσες και προκαλούν βραχυπρόθεσμα δυσλειτουργίες στις χρηματικές ροές των εταιρειών του κατασκευαστικού κλάδου. Ενδεικτικό είναι ότι, για το οικονομικά έτη 2011-2012, όλες οι εισηγμένες στο ΧΑ εταιρείες του κλάδου, με ελάχιστες εξαιρέσεις, παρουσίασαν υψηλές ζημιές. Επιπλέον, αρκετές κατασκευαστικές εταιρείες έχουν καταφύγει στην υπαγωγή τους στη διαδικασία συνδιαλλαγής του άρθρου 99 του Πτωχευτικού Κώδικα (Ν. 3588/2007) περί προστασίας έναντι των πιστωτών τους. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκουν να επιτύχουν την αναχρηματοδότηση του βραχυχρόνιου δανεισμού τους και να βρουν κεφάλαια για τη συνέχιση των εργασιών τους.

Παράλληλα, αρκετές από τις εισηγμένες κατασκευαστικές εταιρείες δεν έχουν αυτή τη στιγμή ενημερότητα εργοληπτικού πτυχίου για τη συμμετοχή τους σε μεγάλα δημόσια έργα, διότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου περί ελάχιστων οικονομικών κριτηρίων (απαιτούνται, μεταξύ άλλων, φορολογική και ασφαλιστική ενημερότητα της εταιρείας και των κοινοπραξιών, βεβαίωση εργοληπτικής οργάνωσης για καταβολή εισφορών επιχείρησης και βεβαιώσεις ανεκτέλεστου έργου) και δεν διαθέτουν τους δείκτες βιωσιμότητας που θέτει το Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ως προϋπόθεση, προκειμένου μια εταιρεία να μπορεί να ανήκει στο Μητρώο Εργοληπτικών Επιχειρήσεων (http://www.ggde.gr/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=22&Itemid=212). Επίσης, σε κάποιες περιπτώσεις οι ίδιες οι εταιρείες επέλεξαν οικειοθελώς τη χαμηλότερη τάξη πτυχίου προκειμένου να μπορούν να συμμετάσχουν σε διαγωνισμούς για μικρότερου προϋπολογισμού δημόσια έργα, τα οποία εκτιμάται ότι θα είναι εφεξής περισσότερα σε αριθμό σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν.

Αν και τα τελευταία τέσσερα χρόνια σημειώθηκαν σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την εκτέλεση των έργων των μεγάλων οδικών αξόνων (Ιόνια Οδός, Αυτοκινητόδρομος Κεντρικής Ελλάδος, Ολύμπια Οδός, Αυτοκινητόδρομος Αιγαίου, Ε-65 και ο άξονας Μορέας) πρόσφατα κατατέθηκαν προς ψήφιση στην Ολομέλεια της Βουλής οι τροποποιημένες συμβάσεις παραχώρησης αυτών των έργων. Με την άμεση επανεκκίνηση των κατασκευαστικών έργων των μεγάλων οδικών αξόνων αναμένεται ότι θα ενισχυθούν οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των κατασκευών, βελτιώνοντας σε κάποιο βαθμό τη χρηματοοικονομική τους εικόνα. Επίσης, τα όποια θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα αναμένεται να διαχυθούν στο σύνολο της οικονομίας και, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Υποδομών Μεταφορών και Δικτύων, η επανεκκίνηση των έργων θα συμβάλει στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,5% μεταξύ 2014-2015, και στη δημιουργία 20.000 θέσεων εργασίας.

Τέλος, θα θέλαμε να κάνουμε μια πολύ σύντομη αναφορά στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής με τίτλο «*Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν Κατασκευές Δημοσίου Ενδιαφέροντος Προστασίας Ανθρώπων και Πραγμάτων (Κ.Δ.Ε.Π.Α.Π.)*, για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών», το οποίο έχει τεθεί σε δημόσια διαβούλευση (διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://www.opengov.gr/minenv/?p=6136>). Σύμφωνα με πρόσφατη δήλωση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, κ. Γιάννη Μανιάτη, (έχει αναρτηθεί στον παραπάνω διαδικτυακό τόπο την 25^η Απριλίου 2014) «το προτεινόμενο νομοσχέδιο καλύπτει το θεσμικό κενό που υπάρχει εδώ και πολλά χρόνια σε έναν τομέα εθνικής σημασίας, που αφορά στην προστασία του πληθυσμού, σε περιπτώσεις εμφάνισης απειλών ή/και επέλευσης κινδύνων, οποιασδήποτε φύσεως, που δημιουργούν συνθήκες έκτακτης ανάγκης».

Το συγκεκριμένο σχέδιο νόμου ουσιαστικά δημιουργεί μια νέα αγορά οικοδομικών έργων για τις ελληνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των κατασκευών. Αυτά αφορούν στην κατασκευή καταφυγίων για την προστασία των πολιτών «από καταστροφικές απειλές που δημιουργούν ακραία και υπερακραία φυσικά και καιρικά φαινόμενα, κακόβουλες ανθρωπογενείς ενέργειες συμπεριλαμβανομένων των τρομοκρατικών προσβολών και τεχνολογικά ατυχήματα (κατα-

στροφή βασικών υποδομών, μεγάλες πυρκαγιές, διασπορά βιολογικών ραδιολογικών και χημικών ουσιών), καθώς και καταστροφικών απειλών από πόλεμο ή πολεμικό επεισόδιο» (Άρθρο 1).

Για την υλοποίηση αυτών των έργων προβλέπονται στο εν λόγω νομοσχέδιο συγκεκριμένα μέτρα, κίνητρα και ενισχύσεις (Άρθρο 24, §3) οικονομικού, φορολογικού (απαλλαγή κατά 20% από δημοτικά τέλη και κατά 30% του αναλογούντος ΦΠΑ), δανειοληπτικού, δομικού (για παράδειγμα, υπέρβαση του νόμιμου όγκου των ακινήτων) και πολεοδομικού χαρακτήρα (για παράδειγμα, υπέρβαση του συντελεστή δόμησης καθώς προβλέπεται ότι οι υπόγειες κατασκευές με χρήση Κ.Δ.Ε.Π.Α.Π δεν θα προσμετρούνται στον συντελεστή δόμησης των υπερκείμενων κτηριακών κατασκευών) προς τις κατασκευαστικές εταιρείες που θα συμμετάσχουν στην κατασκευή των Κ.Δ.Ε.Π.Α.Π. Τέλος, το νομοσχέδιο προβλέπει ότι τα επενδυτικά έργα δημοσίου ενδιαφέροντος κοινωφελούς χαρακτήρα κοινωνικής και τεχνικής υποδομής όπως οι Κ.Δ.Ε.Π.Α.Π δύνανται να υλοποιηθούν μέσω: α) δημόσιας χρηματοδότησης, β) ιδιωτικής χρηματοδότησης ή συγχρηματοδότησης και γ) συνεργασίας ή σύμπραξης μεταξύ Δημοσίου και Ιδιωτών (Άρθρο 24, §1).

ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η σωστή λειτουργία της κτηματαγοράς συνδέεται άμεσα με την παραγωγή σημαντικού αριθμού ωφελειών για κάθε οικονομία. Η αγορά ακινήτων και η οικονομία αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται σε τέτοιο βαθμό και συχνότητα, ώστε να γίνεται έκδηλη η στρατηγική σημασία του εν λόγω κλάδου στη μεγέθυνση κάθε οικονομίας. Η κτηματαγορά συνέβαλε καθοριστικά στους υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, που παρουσίασε η ελληνική οικονομία επί σειρά ετών. Ωστόσο, όπως διαπιστώσαμε παραπάνω, τα στατιστικά στοιχεία της οικονομικής συγκυρίας για τον κλάδο των ακινήτων υποδεικνύουν ότι σήμερα ο εν λόγω κλάδος παρουσιάζει σημαντικά σημεία ύφεσης.

Αναφορικά με τις κατασκευαστικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο ανέγερσης οικιστικών ακινήτων (στην πλειονότητα τους ατομικές ή οικογενειακές επιχειρήσεις μικρού μεγέθους), αξίζει να αναφερθεί ότι πολλές από αυτές εξέδωσαν άδειες κατασκευής νέων κατοικιών πριν την επιβολή ΦΠΑ στην οικοδομή για να επωφεληθούν της από 1η Ιανουαρίου 2006 εφαρμογής του. Επομένως, ξεκίνησαν την κατασκευή των νέων οικιστικών ακινήτων όταν η κτηματαγορά ήταν ήδη σε φάση κορύφωσης. Ωστόσο, οι νέες κατασκευές ολοκληρώθηκαν μετά το 2006-2007 και τα καινούργια σπίτια ήταν έτοιμα προς πώληση όταν η κτηματαγορά είχε ήδη εισέλθει σε φάση ύφεσης, με αποτέλεσμα το αγοραστικό ενδιαφέρον να είναι περιορισμένο. Έτσι σήμερα αυτές οι κατασκευαστικές εταιρείες έχουν κατά κάποιο τρόπο “εγκλωβιστεί” και αναμένουν να “αναθερμανθεί” το αγοραστικό ενδιαφέρον για να μπορέσουν να πωλήσουν το απόθεμα κατοικιών, που έχει συσσωρευτεί.

Από την άλλη πλευρά, οι μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες, που έχουν αυτή τη στιγμή ενημερότητα εργοληπτικού πτυχίου για τη συμμετοχή τους σε μεγάλα δημόσια έργα και πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου περί ελάχιστων οικονομικών κριτηρίων, ήδη συμμετέχουν στα κατασκευαστικά έργα των μεγάλων οδικών αξόνων που έχουν πρόσφατα επανεκκινήσει και ενδεχομένως επίσης θα δραστηριοποιηθούν στη νεοεμφανιζόμενη αγορά κατασκευών για την προστασία των πολιτών από ακραία καιρικά φαινόμενα, πολέμους ή άλλες τρομοκρατικές ενέργειες. Αυτά τα έργα, εφόσον υλοποιηθούν, αναμένεται ότι θα ενισχύσουν τη χρηματοοικονομική εικόνα των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των κατασκευών αλλά και θα συμβάλουν γενικότερα στη δημιουργία θετικών πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων για το σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2012), «Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί-Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά Κλάδο», Αθήνα (διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0702&r_param=SEL12&y_param=2011_00&mytabs=0 πρόσβαση στις 10-5-2012).
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2014), «Νόμιμη Οικοδομική Δραστηριότητα - Ιανουάριος 2014» (Προσωρινά Στοιχεία), Δελτίο Τύπου 11-4-2014, Αθήνα (διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A1302/PressReleases/A1302_SOP03_DT_MM_01_2014_01_P_GR.pdf πρόσβαση στις 29-04-2014).
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2014), «Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές - δ' τρίμηνο 2013» (Προσωρινά Στοιχεία), Δελτίο Τύπου 17-3-2014, Αθήνα. (διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0511/PressReleases/A0511_DKT66_DT_QQ_04_2013_01_P_GR.pdf πρόσβαση στις 29-4-2014).
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2014), «Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: δ' τρίμηνο 2013», Δελτίο Τύπου 13-3-2014, Αθήνα (διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJO01_DT_QQ_04_2013_01_F_GR.pdf πρόσβαση στις 29-4-2014).
- Τράπεζα της Ελλάδος (2014), «Δείκτες Τιμών και Συναλλαγών επί Οικιστικών Ακινήτων: δ' τρίμηνο 2013», Τμήμα Ανάλυσης Αγοράς Ακινήτων, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών, Φεβρουάριος Αθήνα, Δελτίο Τύπου 14-2-2014 (διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο: http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DisplItem.aspx?Item_ID=4519&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT πρόσβαση στις 29-04-2014).

ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ

Βασίλης Λυχνάρης, Ερευνητής ΚΕΠΕ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, τα νοικοκυριά και η βιομηχανία, τόσο στην Ελλάδα όσο και την υπόλοιπη Ευρώπη, δέχονται έντονες πιέσεις εξαιτίας του αυξανόμενου κόστους της ενέργειας. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις τιμές και το κόστος της ενέργειας (EC, 2014), προκύπτει ότι κατά την περίοδο 2008-2012 υπήρξε μέση ετήσια αύξηση των λιανικών τιμών ηλεκτρικής ενέργειας κατά 4% στα νοικοκυριά και κατά 3,5% στη βιομηχανία. Αναλύσεις που έγιναν στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έδειξαν ότι σημαντικό μέρος των νοικοκυριών αντιμετωπίζει προβλήματα που σχετίζονται με τις οικιακές δαπάνες για ενέργεια (Πανάς, 2012)¹. Επίσης, το υψηλό ενεργειακό κόστος επηρεάζει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα και την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων και της βιομηχανίας, γεγονός που οδηγεί σε αρνητικές επιδράσεις στην οικονομία και την αγορά εργασίας της κάθε χώρας. Οι εκπρόσωποι της βιομηχανίας στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα των κλάδων υψηλής ενεργειακής έντασης, υποστηρίζουν ότι αντιμετωπίζουν 30% υψηλότερο κόστος ηλεκτρικής ενέργειας σε σχέση με τον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό (Κοντολέων Α. (ΕΒΙΚΕΝ²), 2014 [1]). Σχετικά με αυτό, υπάρχει έντονη συζήτηση το τελευταίο διάστημα στη χώρα μας μεταξύ της πολιτείας, των φορέων της βιομηχανίας και του ενεργειακού κλάδου, με σκοπό να υπάρξουν λύσεις ελάφρυνσης της επιβάρυνσης της βιομηχανίας, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά της.

Το συγκεκριμένο άρθρο αποτελεί μέρος ευρύτερης εν εξελίξει εργασίας του ΚΕΠΕ σχετικά με το κόστος της ενέργειας. Ο σκοπός του άρθρου είναι: α) να καταγράψει την υφιστάμενη κατάσταση και τους περιορισμούς της αγοράς, β) να παρουσιάσει κατά το δυνατόν ολοκληρωμένα και αντικειμενικά τις βασικές οπτικές και απόψεις που καταγράφονται επί του θέματος και γ) να εξαγάγει βασικά συμπεράσματα και κυρίως συγκεκριμένες προτάσεις που θα συμβάλουν στη μείωση του κόστους της ενέργειας για την ελληνική βιομηχανία και κατ' επέκταση στην ενίσχυση των αναπτυξιακών της δυνατοτήτων, καθώς και της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της.

1. Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2012 από το Τμήμα Στατιστικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, με επικεφαλής τον καθηγητή Επαμεινώνδα Πανά, στη Β. Ελλάδα, το 64,2% των πολιτών που συμμετείχαν δήλωσαν ότι θεωρούν “Σχετικά Δύσκολο” ή “Πολύ Δύσκολο” να πληρώνουν τους λογαριασμούς για θέρμανση του σπιτιού τους, το 62,4% υποστήριξαν ότι καταβάλλουν άνω του 10% του εισοδήματός τους για θέρμανση και το 78,6% υποστήριξαν ότι χρησιμοποιούν λιγότερη θέρμανση στο σπίτι απ’ ό,τι χρειάζονται, επειδή δε φτάνει το εισόδημα τους (Πανάς, 2012). Σημειώνεται ότι “ενεργειακή φτώχεια” καλείται η κατάσταση του νοικοκυριού που θα πρέπει να πληρώνει περισσότερο από το 10% του εισοδήματος του για να έχει στο σπίτι αποδεκτό επίπεδο θερμοκρασίας.

2. Ένωση Βιομηχανικών Καταναλωτών Ενέργειας.

ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

Τα τελευταία χρόνια, η ενεργειακή κατανάλωση της ΕΕ παρουσιάζει μείωση. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία (Eurostat, 2014 [1]), στο σύνολο των 28 κρατών μελών της ΕΕ η μέση εγχώρια κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε κατά 6,5% την πενταετία 2008-2012, ενώ η αντίστοιχη μείωση για τη χώρα μας ήταν 15%. Οι βασικές αιτίες της μείωσης στην Ευρώπη σχετίζονται με την οικονομική συγκυρία των τελευταίων ετών, αλλά και με τις προσπάθειες για εξοικονόμηση ενέργειας. Αντίστοιχα, στη χώρα μας, το βασικό αίτιο της μεγάλης μείωσης της κατανάλωσης είναι η οικονομική ύφεση. Παράλληλα, ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού ενεργειακού τομέα είναι η υψηλή εξάρτηση από τις εισαγωγές ενεργειακών προϊόντων από τρίτες χώρες. Χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τα στοιχεία για το 2012 (Eurostat, 2014 [1]), οι καθαρές εισαγωγές στο σύνολο της ΕΕ28 κάλυψαν το 55% των ενεργειακών της αναγκών. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα ήταν 72%.

Όπως είναι γνωστό, βασικοί άξονες της ενεργειακής πολιτικής της Ευρώπης είναι η υψηλή ενεργειακή αποδοτικότητα και οι χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (ΕΚ, 2009). Ως αποτέλεσμα, παρατηρούμε τις αλλαγές των τελευταίων ετών στο ενεργειακό μείγμα της κατανάλωσης της Ευρώπης που έχουν ως κύριο στόχο τη μείωση των εκπομπών ρύπων και την αύξηση της ενεργειακής επάρκειας της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, προωθήθηκε έντονα η αξιοποίηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και η χρήση φυσικού αερίου, ενώ αντίθετα έγινε προσπάθεια μείωσης της χρήσης συμβατικών πηγών, όπως ο λιγνίτης, ο λιθάνθρακας και το πετρέλαιο. Είναι χαρακτηριστική η μείωση που παρουσίασε η Ελλάδα σε χρήση προϊόντων πετρελαίου και η αύξηση σε ΑΠΕ και φυσικό αέριο (Διάγραμμα 1). Ταυτόχρονα, παράγοντες όπως τα επίπεδα των εγγυημένων τιμών προώθησης των ΑΠΕ, οι τιμές του εισαγόμενου φυσικού αερίου, οι επιβαρύνσεις της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας λόγω εκπομπών αερίων ρύπων, οι φόροι και οι λοιπές επιβαρύνσεις των τελικών τιμών της ενέργειας, καθώς και ο ανεπαρκής σχεδιασμός και οι αμφισβητούμενες πολιτικές προώθησης (Λυχνάρης, 2013 και Λυχνάρης & Ραχιώτης, 2011), έχουν τελικώς οδηγήσει σε αύξηση του κόστους της ενέργειας.

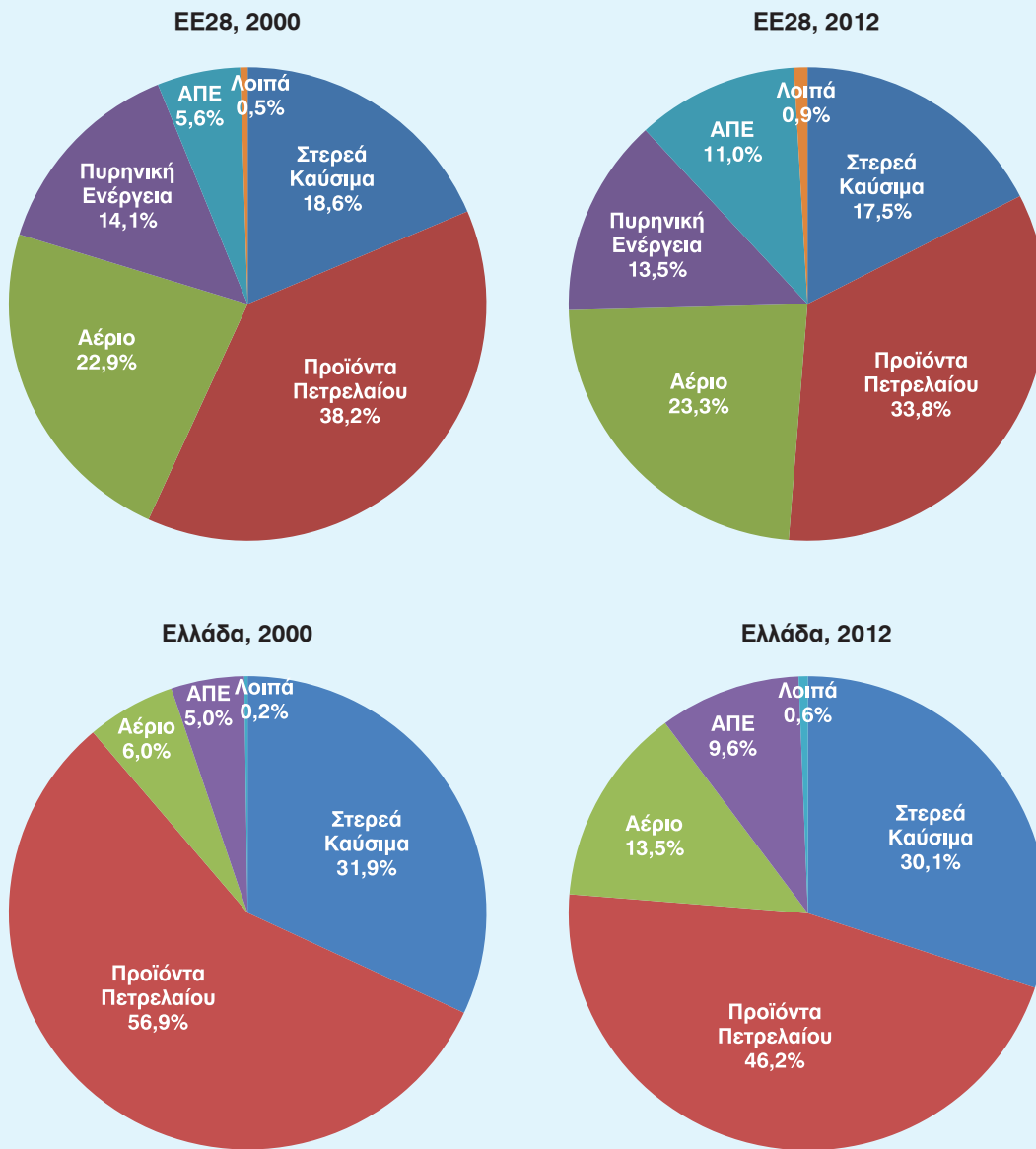
Το 2014 θεωρείται καθοριστικό έτος για τον τομέα της ενέργειας στην ΕΕ, καθώς προβλέπεται να ληφθούν σημαντικές αποφάσεις για τον σχεδιασμό για την ενέργεια και το κλίμα μέχρι το 2030. Βασικοί άξονες που έχουν τεθεί είναι η περαιτέρω μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων του θερμοκηπίου (40% μείωση σε σχέση με το 1990) και η αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ (27% μέχρι το 2030), μέσω κατάλληλων πολιτικών που θα εξασφαλίζουν την ανταγωνιστικότητα, την οικονομικότητα και την ασφάλεια του συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο φαίνεται να κινούνται και οι στόχοι που θέτει η ελληνική πολιτεία, καθώς πρόσφατες ανακοινώσεις του Υπουργού ΠΕΚΑ κ. Γιάννη Μανιάτη (ΕΛΕΤΑΕΝ, 2014) αναφέρονται σε 30% διείσδυση ΑΠΕ, 40% μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και 30% εξοικονόμηση ενέργειας, μέχρι το 2030.

Από την άλλη πλευρά, η κρίση και η γενικότερη οικονομική συγκυρία των χωρών της ΕΕ, σε συνδυασμό με την υψηλή εξάρτηση από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων³, αλλά και τον κίνδυνο αποβιομηχάνισης της Ευρώπης, λόγω του υψηλού κόστους του φυσικού αερίου και του ηλεκτρικού ρεύματος, φαίνεται να δημιουργούν εκ νέου τάσεις για χρήση των “φθηνών” και ρυπογόνων

3. Ενδεικτικά, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2012 οι καθαρές εισαγωγές προϊόντων πετρελαίου στο σύνολο της ΕΕ28 κάλυψαν το 32% των συνολικών ενεργειακών της αναγκών, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για την Ελλάδα ήταν 57%.

Διάγραμμα 1

Ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας το 2000 και το 2012

Πηγή: Eurostat, 2014 [1].

ορυκτών καυσίμων, όπως ο λιγνίτης και ο λιθάνθρακας, καθώς και τάση χαλάρωσης των δαπανηρών πολιτικών προώθησης της μείωσης των ρύπων και της χρήσης εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Υπάρχουν ενδείξεις ότι οι πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης με ισχυρή βιομηχανία επιβραδύνουν την περαιτέρω ανάπτυξη των ΑΠΕ και στρέφονται όλο και περισσότερο στην αξιοποίηση των παραπάνω συμβατικών πηγών. Ακριβώς τα ίδια προβλήματα αντιμετωπίζει και η χώρα μας, όπου η οικονομική ύφεση επιτείνει τις επιπτώσεις από το υψηλό ενεργειακό κόστος, τόσο στα νοικοκυριά, όσο και στη βιομηχανία, της οποίας υποβαθμίζεται η ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

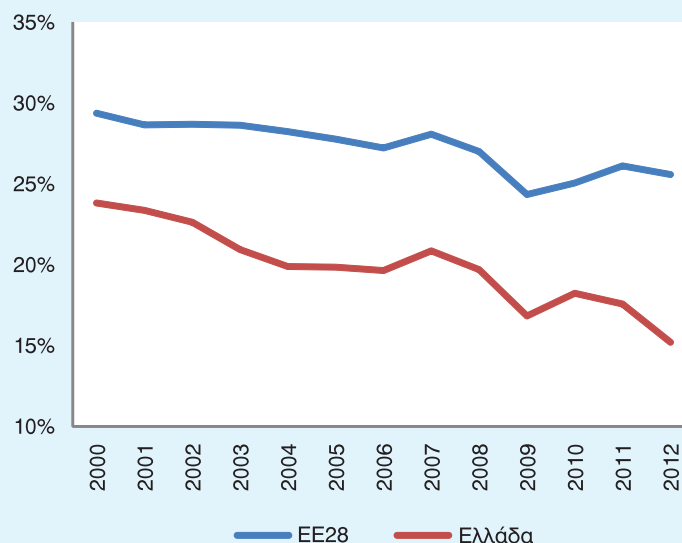
Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία (Eurostat, 2014 [1]), το 2012 η συνολική τελική ενεργειακή κατανάλωση της βιομηχανίας στην Ελλάδα αντιστοιχούσε περίπου στο 15% του συνόλου της χώρας. Το ποσοστό αυτό ήταν μειωμένο σημαντικά σε σχέση με το 2008 (20%), ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης και ακόμα χαμηλότερο από τα επίπεδα του 2000 (24%). Τα αντίστοιχα ποσοστά για τον μέσο όρο των 28 κρατών μελών της ΕΕ ήταν σημαντικά υψηλότερα και παρουσιάζουν μεγαλύτερη σταθερότητα. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό της τελικής ενεργειακής κατανάλωσης στη βιομηχανία ήταν 26% για το 2012, από 27% το 2008 και 29% το 2000 (Διάγραμμα 2α).

Αντίστοιχα, το 2012 η τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας της βιομηχανίας στην Ελλάδα αντιστοιχούσε στο 22% του συνόλου και μάλιστα τη συγκεκριμένη χρονιά παρουσίασε σημαντική μείωση από τα επίπεδα του 2008 (27%) και του 2000 (31%). Και σε αυτή την περίπτωση, το ποσοστό της τελικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας στην ελληνική βιομηχανία κυμάνθηκε σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 36% για το 2012 και που είχε επίσης μειωθεί σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία (39% για το 2008 και 42% για το 2000) (Διάγραμμα 2β).

Τέλος, το ποσοστό της τελικής ενεργειακής κατανάλωσης φυσικού αερίου της βιομηχανίας στη χώρα μας ήταν το 2012 περίπου το 50%, μειωμένο σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία (95% το 2000), κάτι που όμως οφείλεται κυρίως στην αύξηση της κατανάλωσης στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας. Σε αυτή την περίπτωση, τα ποσοστά της βιομηχανίας στην Ελλάδα βρίσκονται πολύ υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ που το 2012 ήταν 34%, επίσης μειωμένο σε σχέση με το 2000 (40%) (Διάγραμμα 2γ).

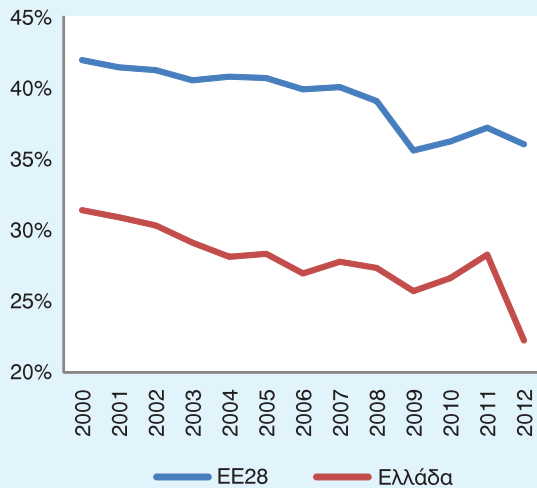
Διάγραμμα 2
Ποσοστό της τελικής κατανάλωσης ενέργειας στη βιομηχανία

Διάγραμμα 2α: Σύνολο Ενεργειακών Προϊόντων

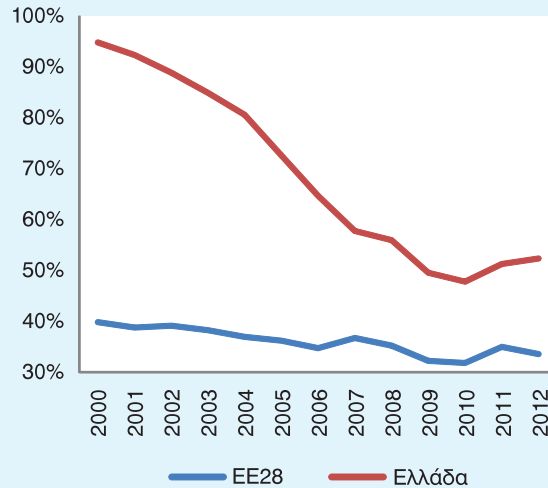

Διάγραμμα 2 (συνέχεια)

Διάγραμμα 2β: Ηλεκτρική Ενέργεια

Διάγραμμα 2γ: Φυσικό Αέριο

Πηγή: Eurostat, 2014 [1].

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

Η ελληνική βιομηχανία αντιμετωπίζει σήμερα έντονες πιέσεις που έχουν οδηγήσει σε μείωση της ανταγωνιστικότητάς της έναντι των ευρωπαϊκών και διεθνών βιομηχανιών, με αποτέλεσμα τις αρνητικές συνέπειες στην εξωστρέφεια, αλλά και την ίδια τη βιωσιμότητά της. Παρά το ότι η ελληνική βιομηχανία έχει να επιδείξει χαρακτηριστικά παραδείγματα κλάδων με έντονη εξαγωγική δραστηριότητα, όπως είναι η χαλυβουργία, η βιομηχανία αλουμινίου, η κλωστοϋφαντουργία κλπ., οι κλάδοι αυτοί σήμερα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας με άμεσες επιπτώσεις στην εγχώρια οικονομία και την αγορά εργασίας. Παρ' όλα αυτά, ιδιαίτερα στις βιομηχανίες εντάσεως ενέργειας, όπως είναι για παράδειγμα οι χαρτοβιομηχανίες, οι τσιμεντοβιομηχανίες, οι βιομηχανίες επεξεργασίας μετάλλου, στις οποίες το κόστος ενέργειας αντιπροσωπεύει τουλάχιστον το 30% του συνολικού κόστους μεταποίησης, οι υψηλές τιμές της ενέργειας έχουν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στο τελικό κόστος των προϊόντων τους και κατ' επέκταση στην ανταγωνιστικότητά τους.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία που ανακοινώθηκαν από τους εκπροσώπους της ελληνικής βιομηχανίας (Κοντολέων Α. (ΕΒΙΚΕΝ), 2014 [1] & [2]), υποστηρίζεται ότι η βιομηχανία στη χώρα μας αντιμετωπίζει 30-40% υψηλότερο ενεργειακό κόστος απ' ό,τι οι ανταγωνιστικοί κλάδοι στην υπόλοιπη Ευρώπη. Μάλιστα, σύμφωνα με τα όσα ανακοινώνονται επίσημα από την Ένωση Βιομηχανικών Καταναλωτής Ενέργειας (ΕΒΙΚΕΝ), οι ελληνικές βιομηχανίες έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά στοιχεία κόστους και χαρακτηριστικά της αγοράς που επηρεάζουν το τελικό κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας που προμηθεύονται. Χαρακτηριστικά στοιχεία που επιβαρύνουν το κόστος για τη βιομηχανία, όπως καταγράφονται από τον κλάδο, είναι τα παρακάτω (Κοντολέων Α. (ΕΒΙΚΕΝ), 2014 [2]):

- Τα μονοπωλιακά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η δομή της αγοράς και η κυρίαρχη θέση της ΔΕΗ που αποτελεί τον βασικό προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας για τη βιομηχανία.

- Η αποκλειστική εκμετάλλευση από τη ΔΕΗ των βασικών εγχώριων πηγών (λιγνιτωρυχεία και υδροηλεκτρικοί σταθμοί).
- Η διαφοροποίηση των τιμολογίων μεταξύ καταναλωτών μέσης και υψηλής τάσης.
- Οι επιβαρύνσεις στα τιμολόγια της βιομηχανίας από τις χρεώσεις για Υπηρεσίες Κοινής Ωφέλειας (ΥΚΩ) και των ΑΠΕ (ΕΤΜΕΑΡ⁴).
- Η επιβάρυνση από τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (ΕΦΚ).
- Οι επιβαρύνσεις από τις χρεώσεις για χρήση του συστήματος μεταφοράς και του δικτύου.
- Η μετακύλιση από τη ΔΕΗ στους τελικούς καταναλωτές του κόστους των ρύπων, χωρίς να δίνεται κάποιου τύπου αντιστάθμιση, γεγονός που λειτουργεί ως αντικίνητρο για την ίδια τη ΔΕΗ για μείωση των εκπομπών της.

Σε ό,τι αφορά τα παραπάνω, οι εκπρόσωποι της ενεργοβόρου βιομηχανίας υποστηρίζουν ότι οι βιομηχανικές μονάδες με συνεχή 24ωρη λειτουργία ή με λειτουργία στη ζώνη ελάχιστου φορτίου, δηλαδή με νυχτερινή λειτουργία και λειτουργία κατά τα Σαββατοκύριακα, θα πρέπει να θεωρηθούν βιομηχανίες με προφίλ φορτίου βάσης, δηλαδή με σταθερά επίπεδα κατανάλωσης στα κατώτερα επίπεδα φορτίου του συστήματος, χωρίς επιπτώσεις στις ώρες αιχμής. Αντίστοιχα, υποστηρίζουν ότι οι λιγνιτικές μονάδες της ΔΕΗ, εξαιτίας της μείωσης της ζήτησης των τελευταίων ετών, λόγω της οικονομικής ύφεσης και της αύξησης χρήσης ενέργειας από άλλες πηγές, αναγκαστικά λειτουργούν στα τεχνικά ελάχιστα τους κατά τις αντίστοιχες ώρες χαμηλού φορτίου. Συνεπώς, φαίνεται πως η λειτουργία ενεργοβόρων βιομηχανιών στηρίζει τη βιωσιμότητα των μονάδων βάσης και κυρίως των λιγνιτικών. Ως εκ τούτου, βασικό αίτημα της ενεργοβόρου βιομηχανίας της Ελλάδας είναι η τιμολόγησή της βάσει του κόστους των μονάδων βάσης και όχι των άλλων μορφών όπως είναι οι ΑΠΕ και το φυσικό αέριο.

Το συγκεκριμένο θέμα, ενώ φαίνεται να στηρίζεται σε κάποια λογική βάση, παρουσιάζει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και προβλήματα που πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά. Στην ουσία, πρόκειται για την απευθείας τροφοδοσία των ενεργοβόρων βιομηχανιών από τις λιγνιτικές μονάδες και με αυτόν τον τρόπο, την υποστήριξη της συνέχισης της λειτουργίας αυτών των μονάδων, κάτι που επηρεάζει άμεσα τον ενεργειακό σχεδιασμό της χώρας και που πιθανότατα να έρχεται σε αντίθεση με τις υποχρεώσεις της Ελλάδας στο πλαίσιο της Οδηγίας 2010/75/ΕΕ περί βιομηχανικών εκπομπών και του σχεδίου απόσυρσης των παλαιότερων ρυπογόνων λιγνιτικών μονάδων. Επίσης, η τιμολόγηση της βιομηχανίας αποκλειστικά σύμφωνα με το κόστος των μονάδων βάσης της ΔΕΗ υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε μετακύλιση κόστους σε άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα τα νοικοκυριά, κάτι που θα πρέπει να εξεταστεί πριν τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου.

Αντίστοιχα, οι βιομηχανίες που καταναλώνουν φυσικό αέριο, όπως είναι για παράδειγμα οι κλάδοι διύλισης, χαλυβουργίας, λιπασμάτων κλπ., υποστηρίζουν ότι αντιμετωπίζουν:

- Ιδιαίτερα υψηλές τιμές εισαγωγών σε σχέση με τα επίπεδα των τιμών της υπόλοιπης Ευρώπης.
- Υψηλό Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (ΕΦΚ).
- Μεγάλα περιθώρια κέρδους της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου (ΔΕΠΑ).
- Διαφοροποίηση τιμολογιακής πολιτικής μεταξύ της ΔΕΠΑ και των Εταιρειών Παροχής Αερίου (ΕΠΑ).

Το τελευταίο, σχετίζεται και με το γεγονός ότι είναι λίγες οι βιομηχανίες που χαρακτηρίζονται ως “επιλέγοντες πελάτες”, με ετήσια κατανάλωση άνω των 100.000 MWh, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα επιλογής προμηθευτή και ως εκ τούτου, τη δυνατότητα σύναψης συμβάσεων με τη

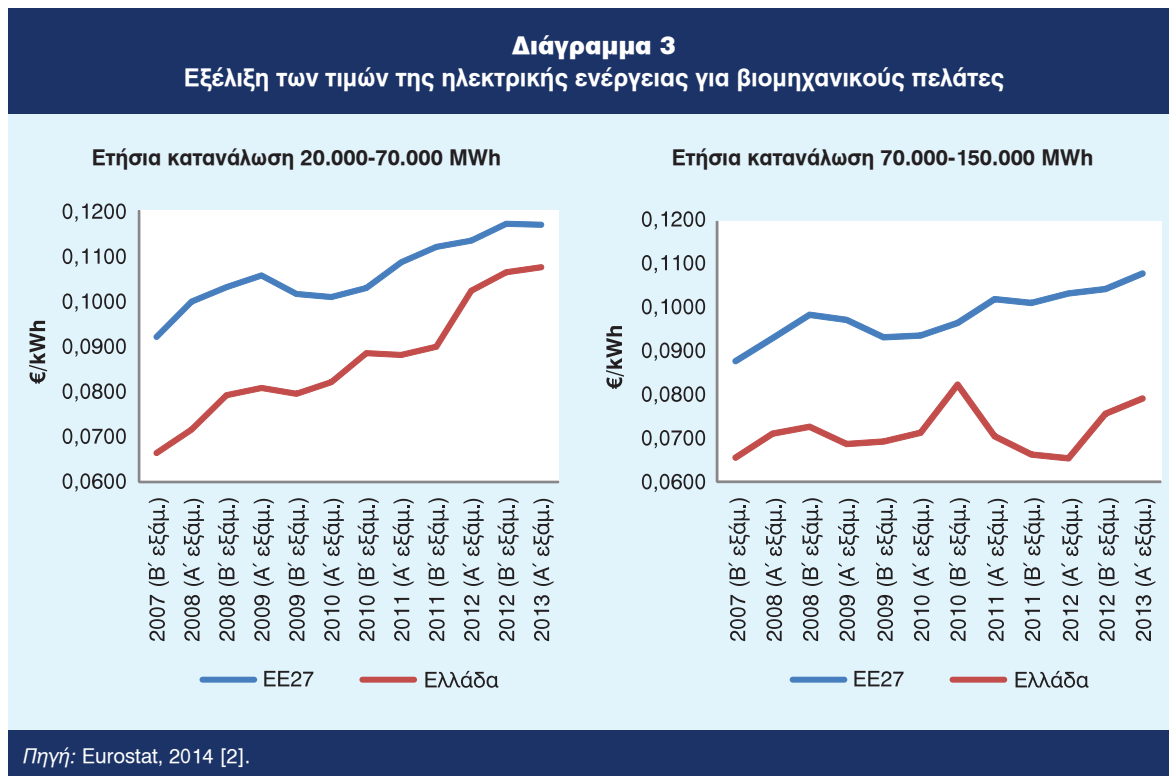
4. Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων.

ΔΕΠΑ και με ευνοϊκότερα τιμολόγια (Κοντολέων, 2014 [2]). Μάλιστα, ένα πρόβλημα που αντιμετώπισαν τα τελευταία έτη αρκετές βιομηχανίες που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο ως καύσιμο είναι ότι, εξαιτίας της πτώσης της παραγωγής τους λόγω κρίσης, μειώθηκε αντίστοιχα και η κατανάλωσή τους σε φυσικό αέριο κάτω από το παραπάνω όριο, με αποτέλεσμα να χάσουν το δικαίωμα προμήθειας απευθείας από τη ΔΕΠΑ και να υποχρεούνται να συνάψουν νέες συμβάσεις με τις ΕΠΑ με μεγαλύτερο κόστος.

ΤΙ ΔΕΙΚΝΟΥΝ ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η Eurostat καταγράφει σε εξαμηνιαία βάση τις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου για τη βιομηχανία. Το Διάγραμμα 3 παρουσιάζει την εξέλιξη των επίσημα καταγεγραμμένων τελικών τιμών (συμπεριλαμβανομένων όλων των χρεώσεων, φόρων και τελών) της ηλεκτρικής ενέργειας για δύο διαφορετικά επίπεδα κατανάλωσης. Η πρώτη κατηγορία για εύρος ετήσιας κατανάλωσης 20.000-70.000 MWh αντιπροσωπεύει ενδεικτικά τους βιομηχανικούς καταναλωτές μέσης τάσης, δηλαδή τις βιομηχανίες που είναι συνδεδεμένες και τροφοδοτούνται από το δίκτυο Μέσης Τάσης των 20KV, ενώ η δεύτερη κατηγοριοποίηση για εύρος ετήσιας κατανάλωσης 70.000-150.000 MWh καλύπτει μέρος των καταναλωτών υψηλής τάσης, που αντίστοιχα τροφοδοτούνται από το δίκτυο υψηλής τάσης. Σημειώνεται όμως ότι δεν υπάρχει ικανοποιητικός όγκος διαθέσιμων στοιχείων για ετήσια κατανάλωση μεγαλύτερη από 150.000 MWh, που θα κάλυπταν κυρίως τις βαριές βιομηχανίες της χώρας.

Παρατηρούμε ότι: (α) οι τιμές για τις βιομηχανίες με υψηλή ετήσια κατανάλωση είναι χαμηλότερες σε σχέση με τις τιμές της μέσης κατανάλωσης, (β) οι τιμές της μέσης κατανάλωσης, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο σύνολο της ΕΕ παρουσιάζουν συνεχή ανοδική πορεία, σε αντίθεση με

την υψηλή κατανάλωση στην οποία η άνοδος των τιμών δεν είναι τόσο έντονη και (γ) για την Ελλάδα καταγράφονται σημαντικά χαμηλότερες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας για τους βιομηχανικούς πελάτες σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Η τελευταία παρατήρηση έρχεται σε αντίθεση με τη θέση που προβάλλει η ελληνική βιομηχανία και αναφέρθηκε προηγουμένως, ότι δηλαδή το κόστος της ενέργειας στην Ελλάδα είναι από τα υψηλότερα, αν όχι το υψηλότερο στην Ευρώπη. Σε αυτό έχει ήδη τοποθετηθεί η ΕΒΙΚΕΝ, σύμφωνα με την οποία τα στοιχεία που καταγράφονται από την Eurostat δεν αποτυπώνουν τη συνολική εικόνα της αγοράς και δεν θα πρέπει να αποτελούν βάση σύγκρισης, καθώς στην ελληνική αγορά δεν επιτρέπονται διμερείς συμβάσεις μεταξύ ΔΕΗ και καταναλωτών, όπως σε άλλες χώρες μέλη της ΕΕ. Συνεπώς, οι τιμές που καταγράφει η Eurostat δεν περιλαμβάνουν τις τιμές που διαμορφώνονται στις διμερείς συμβάσεις στις υπόλοιπες χώρες, εξαιτίας της εμπιστευτικότητας που τις χαρακτηρίζει, και που σε κάποιες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα στη Ιταλία, ξεπερνούν ακόμα και το 55% της συνολικής κατανάλωσης (Το ΒΗΜΑ, 27/1/2014). Επίσης, δεν αποτυπώνουν πολλές φορές τις πολιτικές και τους μηχανισμούς που υιοθετούνται από διάφορες χώρες για τη μείωση των τιμών, όπως για παράδειγμα συμβάσεις διακοψιμότητας, ανώτατα όρια χρέωσης για φόρους και τέλη, επιστροφές κ.λπ. Τέλος, υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των συστημάτων αγοράς ενέργειας της Ελλάδας και των υπολοίπων χωρών της ΕΕ. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχουν επίσημα δημοσιευμένα στοιχεία που καταγράφουν το παραπάνω. Αντίθετα, η θέση που προβάλλει η ελληνική βιομηχανία στηρίζεται κυρίως σε συγκριτικά οικονομικά στοιχεία ελληνικών βιομηχανιών που δραστηριοποιούνται επίσης σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, τα οποία όμως δεν ήταν διαθέσιμα.

Σχετικά με το κόστος του φυσικού αερίου για τη βιομηχανία, η Eurostat δεν έχει καταγεγραμμένα στοιχεία για τη χώρα πριν από το Β' εξάμηνο του 2012. Παρά ταύτα, τα στοιχεία επιβεβαιώνουν το γεγονός ότι το κόστος για την ελληνική βιομηχανία βρίσκεται σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο των χωρών της υπόλοιπης Ευρώπης. Ενδεικτικά, για επίπεδα ετήσιας κατανάλωσης μεταξύ 100.000 - 1.000.000 GJ, οι τιμές φυσικού αερίου για την Ελλάδα φαίνεται ότι είναι 45% υψηλότερες από τον μέσο όρο των ΕΕ27 για το Β' εξάμηνο του 2012 και 35% υψηλότερες για το Α' εξάμηνο του 2013 (Eurostat, 2014 [3]).

ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Τον Φεβρουάριο, ανακοινώθηκε από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) η απόφαση για λήψη μέτρων που θα συμβάλουν στη μείωση του κόστους της ενέργειας, με σκοπό την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας και κατ' επέκταση τη στήριξη της εγχώριας παραγωγής και της αγοράς εργασίας. Τα μέτρα που αφορούν στους βιομηχανικούς καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας είναι τα παρακάτω:

- Εφαρμογή του μέτρου για τη σύναψη συμβάσεων διακοψιμότητας⁵ με τις ενεργοβόρες βιομηχανίες, το οποίο όμως έχει συναντήσει αντιδράσεις από την Κομισιόν, καθώς μπορεί να θεωρηθεί ως άμεση κρατική ενίσχυση στη βιομηχανία.

5. Το μέτρο της διακοψιμότητας αφορά στη δυνατότητα σύναψης ειδικών συμβάσεων ανάμεσα στους μεγάλους καταναλωτές ρεύματος στον ΑΔΜΗΕ. Οι συμβάσεις αυτές δίνουν το δικαίωμα στον ΑΔΜΗΕ, όταν υπάρχει ανάγκη, να μειώνει μέχρι ενός συμφωνημένου σημείου την παρεχόμενη προς τους καταναλωτές ισχύ. Σε αντιστάθμισμα, παρέχεται μειωμένο τιμολόγιο ρεύματος στους καταναλωτές.

- Μείωση του ΕΤΜΕΑΡ⁶ που επιβαρύνει τους καταναλωτές μέσης τάσης, στα ίδια επίπεδα με το αντίστοιχο των καταναλωτών υψηλής τάσης.
- Εφαρμογή του προγράμματος αντιστάθμισης για τα κόστη των ρύπων που μετακυλίνουν στους βιομηχανικούς καταναλωτές, που αφορά στο πρόβλημα όπως έχει περιγραφεί παραπάνω.

Σε αυτά θα πρέπει να προστεθεί και η απόφαση της ΔΕΗ (Φεβρουάριος 2014) για μείωση των τιμολογίων των πελατών υψηλής τάσης κατά 10%, επιπλέον έκπτωση 10% ανάλογα με τον όγκο της κατανάλωσης, καθώς και κίνητρα για αύξηση της ζήτησης σε ώρες χαμηλού φορτίου (έκπτωση 25% για νυχτερινή κατανάλωση και Σαββατοκύριακα). Η συγκεκριμένη απόφαση έχει βραχυπρόθεσμο χαρακτήρα (αρχικά για τη διετία 2014-2015) και αφορά μόνο τους μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες της υψηλής τάσης και όχι τη βιομηχανία μέσης τάσης. Επίσης, όπως και στην περίπτωση της διακοψιμότητας, οι συγκεκριμένες εκπτώσεις αντιμετωπίζονται με επιφύλαξη και πρέπει να αιτιολογηθούν επαρκώς για να μην θεωρηθούν άμεση κρατική ενίσχυση.

Τέλος, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε την ψήφιση του Ν. 4254/2014 (ΦΕΚ Α 85/7-4-2014) “Μέτρα στήριξης και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στο πλαίσιο εφαρμογής του Ν. 4046/2012 και άλλες διατάξεις”, μέσα στον Απρίλιο, όπου στην Παράγραφο ΙΓ΄, περιλαμβάνεται και το νέο σύστημα εγγυημένων τιμών για τις ΑΠΕ, συμπεριλαμβανομένης της αναπροσαρμογής των παλιότερων συμβάσεων. Ως εκ τούτου, η εφαρμογή του νόμου αναμένεται (α) να συμβάλει στην αντιμετώπιση του ελλείμματος του Λογαριασμού ΑΠΕ αλλά και (β) να μειώσει στο εξής το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, με πιθανές θετικές επιπτώσεις στο συνολικό κόστος της ενέργειας.

Σε ό,τι αφορά αντίστοιχα τη βιομηχανία που καταναλώνει φυσικό αέριο, τα μέτρα που έχουν ανακοινωθεί είναι τα παρακάτω:

- Επιστροφή μέρους των κερδών της ΔΕΠΑ σε βιομηχανίες και νοικοκυριά, με τη μορφή εκπτώσεων.
- Διατήρηση για τα επόμενα δύο χρόνια της δυνατότητας των βιομηχανιών να προμηθεύονται φυσικό αέριο απευθείας από τη ΔΕΠΑ με ευνοϊκότερα τιμολόγια, ακόμα και αν λόγω μείωσης της παραγωγής τους έχει μειωθεί η ζήτηση κάτω από το όριο που ορίζουν οι αντίστοιχες συμβάσεις.
- Μετακύλιση της έκπτωσης στην τιμή προμήθειας φυσικού αερίου που προκύπτει από τη νέα συμφωνία μεταξύ ΔΕΠΑ και Gazprom που επετεύχθη τον Φεβρουάριο.

Αναφορικά μάλιστα με το τελευταίο μέτρο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη συμφωνία για μείωση κατά 15% στην τιμή προμήθειας φυσικού αερίου έχει διάφορες παραμέτρους. Η έκπτωση που θα μεταφερθεί στους καταναλωτές θα είναι φυσικά μικρότερη από 15%, καθώς αφορά περίπου το 65% του συνολικού εισαγόμενου φυσικού αερίου της χώρας. Επίσης, αναμένεται να προκαλέσει πολλαπλασιαστικά οφέλη, καθώς θα επηρεάσει άμεσα και το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από τις μονάδες φυσικού αερίου. Τέλος, μια ακόμα σημαντική παράμετρος της συμφωνίας είναι η μείωση του ορίου ενεργοποίησης της ρήτρας υποχρεωτικής παραλαβής (ρήτρα “take or pay”) από τα 2,4 δισ. κυβικά μέτρα που ίσχυε μέχρι σήμερα, στα 2 δισ. κυβικά μέτρα περίπου, που μπορεί να συμβάλει σε αποφυγή επιπλέον επιβαρύνσεων στο τελικό κόστος. Παρά ταύτα, ενώ οι τιμές προμήθειας του φυσικού αερίου θα είναι μειωμένες, φαίνεται ότι θα παραμείνουν σε υψηλότερα επίπεδα από τις αντίστοιχες τιμές των βιομηχανιών σε πολλές χώρες της Ευρώπης.

6. Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο βιομηχανικός τομέας της χώρας μας δέχεται έντονες πιέσεις και κινδυνεύει όχι μόνο η ανταγωνιστικότητα και η εξωστρέφειά του, αλλά και η ίδια η βιωσιμότητά του, με άμεσες επιπτώσεις στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας και την αγορά εργασίας. Τα μέτρα που δρομολογήθηκαν και οι γενικότερες εξελίξεις στο πλαίσιο της προσπάθειας για τη μείωση του κόστους της ενέργειας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής βιομηχανίας αποτελούν αισιόδοξες ενδείξεις για τον τομέα. Πολλά όμως από τα μέτρα έχουν κυρίως βραχυπρόθεσμο χαρακτήρα και γι' αυτό τον λόγο, ενώ μπορούν υπό προϋποθέσεις να λειτουργήσουν θετικά στον άμεσο περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων του υψηλού κόστους ενέργειας, δεν φαίνεται να μπορούν να συμβάλουν διαρθρωτικά στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

Ως εκ τούτου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας θα πρέπει να βασιστεί σε μια ξεκάθαρη και στοχευμένη μακροχρόνια ενεργειακή πολιτική σε συνδυασμό με μια ανταγωνιστική βιομηχανική πολιτική. Πιο συγκεκριμένα, βασικοί άξονες ανάπτυξης του τομέα της ενέργειας θα πρέπει να είναι: (α) η ελαχιστοποίηση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας από υψηλού κόστους εισαγόμενες πηγές ενέργειας, όπως το αργό πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, (β) η οικονομική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο χαμηλών εκπομπών αερίων ρύπων, (γ) ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη υποδομών και δικτύων που συμβάλλουν στην αύξηση της οικονομικής αποδοτικότητας του συστήματος και (δ) η αξιοποίηση των ανταγωνιστικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας με υψηλή προστιθέμενη αξία για τη χώρα, όπως είναι ο κατασκευαστικός κλάδος, η βιομηχανία χάλυβα και αλουμινίου, οι ενεργειακές υπηρεσίες κλπ.

Σε αυτό το πλαίσιο, βασική παράμετρος ανάπτυξης του ενεργειακού τομέα θα πρέπει να είναι ο εξορθολογισμός, ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των δικτύων και των υποδομών που απαιτούνται για την επίτευξη αυξημένης οικονομικής αποδοτικότητας του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας, την ορθολογική αξιοποίηση των διαφόρων πηγών, την αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ και την εξωστρέφεια του τομέα. Μάλιστα, όπως είναι γνωστό, η επέκταση και η αναβάθμιση του ενεργειακού δικτύου και των διασυνδέσεων της χώρας, τόσο του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας, όσο και του φυσικού αερίου, αποτελούν μια στρατηγικής σημασίας αναπτυξιακή δυνατότητα της Ελλάδας. Επίσης, δεν θα πρέπει να παραλείψουμε τη σημασία που έχει για το κόστος της ενέργειας η αύξηση της ενεργειακής επάρκειας της χώρας και η ελαχιστοποίηση της εξάρτησης από τις διακυμάνσεις των διεθνών τιμών των ενεργειακών προϊόντων. Σε αυτό, πολύ σημαντικό ρόλο μπορεί να έχει και η μελλοντική αξιοποίηση εγχώριων υδρογονανθράκων, όπου, πέρα από τα άμεσα οικονομικά οφέλη για τη χώρα από την εκμετάλλευσή τους, θα υπάρξουν πολλαπλασιαστικές θετικές επιπτώσεις στην περίπτωση υποκατάστασης εισαγωγών ενεργειακών προϊόντων.

Επίσης, η εξοικονόμηση ενέργειας εμπεριέχεται στους βασικούς στόχους για το 2030, καθώς η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των τομέων της οικονομίας μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη στη χώρα, όπως για παράδειγμα τη μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων, την προστασία του περιβάλλοντος και την ορθολογική διαχείριση των εγχώριων πόρων. Ακόμα, συμβάλλει στην ελάφρυνση του ενεργειακού κόστους και την εξοικονόμηση δαπανών σε νοικοκυριά, εμπόριο και βιομηχανία, αλλά και την αύξηση της κοινωνικής προστιθέμενης αξίας και την οικονομική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, δύναται να δημιουργηθεί ένας υγιής και δυναμικός επιχειρηματικός κλάδος με νέες θέσεις απασχόλησης και υψηλή προστιθέμενη αξία για τη χώρα. Είναι σημαντικό ότι πολύ μεγάλο μέρος των υπηρεσιών ενεργειακής αναβάθμισης μπορεί να βασιστεί σε υλικά (π.χ. υλικά μόνωσης, αλουμίνιο, χάλυβα κλπ.) και εξοπλισμό (π.χ. θερμικά ηλιακά κλπ.) που παράγονται ή δύναται να παραχθούν στην Ελλάδα, αλλά και στην αξιοποίηση του εργατικού

δυναμικού της χώρας, προωθώντας έτσι την εγχώρια βιομηχανία και την αγορά και συμβάλλοντας στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, για τον τομέα της βιομηχανίας, η αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας της παραγωγικής διαδικασίας και η χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας αποτελούν σημαντικά εργαλεία για τη διαρθρωτική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας, ενώ ταυτόχρονα μειώνουν τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παραγωγής και προσφέρουν υψηλή προστιθέμενη αξία εντός της χώρας. Σε ό,τι αφορά την ελληνική βιομηχανία, φαίνεται ότι έχουν ήδη γίνει σημαντικές προσπάθειες για την ενεργειακή αναβάθμιση και τη χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας, αλλά πιθανότατα υπάρχουν ακόμα σημαντικά περιθώρια βελτίωσης και σε πολλές περιπτώσεις οι βιομηχανίες διστάζουν να αναλάβουν τα υψηλά επενδυτικά κόστη που απαιτούνται λόγω της ύφεσης και της αβεβαιότητας. Σε κάθε περίπτωση, η ενεργειακή αναβάθμιση της βιομηχανικής παραγωγής θα πρέπει να τεθεί ως βασικός στόχος της πολιτείας και να υπάρξει συγκεκριμένη και στοχευμένη πολιτική προώθησης και στήριξης του τομέα.

Τέλος, οι ΑΠΕ δεν πρέπει να παραγκωνιστούν, αλλά να αποτελέσουν για την Ελλάδα βασικό επενδυτικό άξονα, καθώς η επέκταση της διείσδυσής τους παραμένει, ακόμα και υπό τις υφιστάμενες οικονομικές συνθήκες, μια συμβατική υποχρέωση της χώρας. Παράλληλα, αποτελούν βασικό ανταγωνιστικό τομέα της Ελλάδας με σημαντική προστιθέμενη αξία και πολλαπλασιαστικά οφέλη και δύναται να επιφέρουν σημαντική αύξηση τόσο των άμεσων θέσεων απασχόλησης που σχετίζονται με την εγκατάσταση και τη λειτουργία των συστημάτων, όσο και των έμμεσων θέσεων που δημιουργούνται εξαιτίας τους, όπως για παράδειγμα λόγω της απαιτούμενης ανάπτυξης υποδομών και δικτύων (Διακουλάκη, 2013). Τέλος, η ορθολογική και σωστά σχεδιασμένη ανάπτυξη νέων έργων ΑΠΕ μπορεί να συμβάλει στην αξιοποίηση και την τόνωση παραγωγικών κλάδων της ελληνικής βιομηχανίας με συσσωρευμένη τεχνογνωσία και υψηλή προστιθέμενη αξία για τη χώρα. Κλάδοι όπως ο κατασκευαστικός, το αλουμίνιο και ο χάλυβας μπορούν να συνεισφέρουν αλλά και να επωφεληθούν σημαντικά μέσω της παραγωγής υλικών (σωληνώσεις, καλώδια κλπ.) εξοπλισμού (βάσεις φωτοβολταϊκών, μικρά τμήματα ανεμογεννητριών, πίνακες, μετασχηματιστές, καυστήρες, αεριοποιητές, αντλίες κλπ.) για έργα ΑΠΕ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα οικονομική συγκυρία της χώρας, ο ενεργειακός τομέας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό αναπτυξιακό ρόλο μέσω της συμβολής του στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Η επίτευξη χαμηλού κόστους ενέργειας αποτελεί σήμερα μια από τις σημαντικότερες παραμέτρους ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Η εξασφάλιση ενέργειας σε ικανοποιητικά επίπεδα κόστους τόσο για τη βιομηχανία, όσο και για τους λοιπούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, αποτελεί επίσης μια σημαντική πρόκληση, καθώς δεν θα πρέπει να υποβαθμίζει την προσπάθεια μείωσης των εκπομπών αερίων ρύπων και την προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας των πολιτών, ούτε μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δικαιολογία για τον παραγκωνισμό της χρήσης καθαρών μορφών ενέργειας. Ταυτόχρονα, η στήριξη της ελληνικής βιομηχανίας και η μείωση των τιμολογίων της ενέργειας για τον κλάδο δεν θα πρέπει να οδηγήσουν σε μετακύλιση του κόστους της ενέργειας στους άλλους τομείς της οικονομίας, όπως για παράδειγμα τον οικιακό τομέα. Ωστόσο, ο επιδιωκόμενος στόχος μπορεί να επιτευχθεί μέσω μιας μακροχρόνιας ενεργειακής πολιτικής ανάπτυξης του ενεργειακού τομέα, με βασικά χαρακτηριστικά την υψηλή ενεργειακή επάρκεια της χώρας και την αύξηση της οικονομικής αποδοτικότητας του ενεργειακού συστήματος. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην επέκταση και την ανάπτυξη δικτύων και υποδομών, την επίτευξη οικονομιών χαμηλού άνθρακα και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας για τη χώρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Διακουλάκη Δ., 2013. “Οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις επενδύσεων ΑΠΕ στην απασχόληση: Ερμηνεία και διδάγματα από τη συγκριτική μελέτη Ελλάδας και χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, Ημερίδα της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ): Η αιολική ενέργεια στην εποχή μετά το μνημόνιο. Εθνική και ευρωπαϊκή στρατηγική. Βιωσιμότητα έργων ΑΠΕ: Πραγματικότητα ή μύθος;, 4 Οκτωβρίου 2013, Αθήνα.
- EK, 2009. Οδηγία 2009/28/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/EK και 2003/30/EK.
- ΕΛΕΤΑΕΝ, 2014. “Μεγάλες προσδοκίες – Στόχοι ΑΠΕ: Από το 2020 στο 2030 ”, Δελτίο Τύπου της Ημερίδας της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Αιολικής Ενέργειας (ΕΛΕΤΑΕΝ), Τετάρτη 9 Απριλίου 2014, Αθήνα.
- Κοντολέων Α. (ΕΒΙΚΕΝ), 2014 [1]. “Ανταγωνιστική αγορά ενέργειας – Προϋπόθεση για την Ανάπτυξη της Βιομηχανίας”, *Greek Energy 2014: Ειδική έκδοση για τους κλάδους και τις επιχειρήσεις ενέργειας στην ελληνική αγορά*, Μάρτιος 2014, Αθήνα.
- Κοντολέων Α. (ΕΒΙΚΕΝ), 2014 [2]. “Μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη με υψηλό κόστος ενέργειας”, 3ο Στρατηγικό Συνέδριο Investing in Energy 2014, 13 Ιανουαρίου 2014, Αθήνα.
- Λυχνάρας, Β. 2013. “Εξελίξεις στον τομέα Ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές”. *Οικονομικές Εξελίξεις*, τεύχος 22, σελ. 45-47, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).
- Λυχνάρας, Β. και Δ. Ραχιώτης, 2011. “Πολιτικές προώθησης και ανάπτυξης των ΑΠΕ”. *Οικονομικές Εξελίξεις*, τεύχος 16, σελ. 79-89, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).
- Πανάς Ε., 2012. “Έρευνα για την ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα”, Οικονομικό Παν/μιο Αθηνών, Τμήμα Στατιστικής, Νοέμβριος 2012, Αθήνα.
- Το ΒΗΜΑ, 27/1/2014. “Ανοιχτή επιστολή Βιομηχάνων προς κυβέρνηση για το κόστος ενέργειας”.
- European Commission, 2014. “Energy Prices and Cost Report”, Commission Staff Working Document: SWD(2014) 20 final/2, Brussels 17/3/2014.
- Eurostat, 2014 [1]. Energy Statistics, Quantities, Supply, transformation, consumption - all products - annual data (http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_100a&lang=en), cited at 30/4/2014.
- Eurostat, 2014 [2]. Energy Statistics, Electricity prices for industrial consumers, from 2007 onwards - bi-annual data (http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_pc_205&lang=en), cited at 5/3/2014.
- Eurostat, 2014 [3]. Energy Statistics, Gas prices for industrial consumers, from 2007 onwards - bi-annual data (http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_pc_203&lang=en), cited at 5/3/2014.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

ΜΑΪΟΣ 2014